

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXX.

Fasc. 10.

MEZEI PÉTER

**A magáncélú szabad felhasználás
a német szerzői jogban**

SZEGED
2007

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum
Universitatis Szegediensis

ATTILA BADÓ, ELEMÉR BALOGH, LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS,
LÁSZLÓ BODNÁR, ERVIN CSÉKA, JÓZSEF HAJDÚ, MÁRIA HOMOKI-
NAGY, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS
MARTONYI, IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY, BÉLA
POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ,
LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BADÓ ATTILA, BALOGH ELEMÉR, BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL,
BODNÁR LÁSZLÓ, CSÉKA ERVIN, HAJDÚ JÓZSEF, HOMOKI-NAGY
MÁRIA, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER,
POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE,
TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

Néhány korábbi írásomban a szabad felhasználás amerikai, valamint osztrák jogrendszerben betöltött szerepét – annak jogszabályi háttérét és kiterjedt bírósági gyakorlatát –, illetve a szabad felhasználásnak a kultúrára gyakorolt hatását vizsgáltam meg.¹ Az alábbiakban – tekintettel a terjedelmi korlátokra, illetve a források jelentős mennyiségére – e téma csak egy szegmensének a szerzői jogi szabályait és esetjogát kívánom ismertetni Németország vonatkozásában, így a fogalmi alapvetéseket követően a *magáncélú szabad felhasználás* lehetőségeit tekintjük át.² A jelen tanulmány nem mehet viszont el a német törvényhozás által tervbe vett legújabb reformok mellett. A német Parlament Alsó Háza által elfogadott ún. „Zweiter Korb” – melynek felsőházi ratifikálása remélhetőleg 2007 végéig megtörténik – több helyen jelentősen módosítani fogja a magáncélú többszörözés (és ahhoz kötődően elsősorban a jogdíjak) kérdését. A tervezett módosítások – és azok várható hatásai – a vonatkozó szakaszokban kerülnek részletesen ismertetésre.

1. § Az eddigi írásaimban adott fogalmi alapvetést követve a szabad felhasználás definíciója a német szerzői jogban az alábbiakban határozható meg: *a szabad felhasználás alapján bárki szabadon, a szerző engedélye nélkül és ingyenesen, a törvényben meghatározott esetekben felhasználhatja a szerzői jogi védelemben részesülő műveket és az ezzel egy tekintet alá eső szomszédos jogi védelemben részesülő teljesítményeket, feltéve, hogy ezt a törvényben – általában – meghatározott, és nem haszonszerzési célból teszi. A felhasználási tevékenység – a háromlépcsős teszt követelményeinek megfelelően – nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.*³

1. Szabad felhasználásra főszabály szerint a szerzőn kívül *bárki* jogosult, de a kedvezményezett személye esetről esetre változik. Így például a német szerzői jogi törvény (a továbbiakban: dUrhg) 53. § (1) bekezdése alapján magáncélból kizárólag természetes személy készíthet másolatot, az 55. § alapján viszont kizárólag a műsorszolgáltató, a 49. § értelmében pedig a hírlapokban vagy folyóiratokban

¹ MEZEI PÉTER: A fair use doktrína az amerikai szerzői jogban. *Acta Juridica et Politica*, Tomus LXVII., Fasc. 13., Szeged, 2005; Uő: Szabad felhasználás az osztrák jogrendszerben, *Acta Jur. et Pol.* Szeged, Tomus LXVIII., Fasc. 15., 2006; Uő: Szabad felhasználás és kultúra – Észrevételek a Gowers-jelentéssel kapcsolatban. *Debreceni Jogi Műhely*, 2007/5. (megjelenés alatt).

² A társadalmi egészének biztosított, a kultúrtársadalmi, az iskolai rádiós és televíziós, valamint a nyilvános előadásokkal kapcsolatos korlátozások, más szavakkal a szabad felhasználás minden más nagy csoportja más alkalommal kerül áttekintésre.

³ Bár a definíciót illetően sokat segített TATTAY LEVENTE írása, ám ez nem minden részletében alkalmazható a német jogrendszer vonatkozásában, ezért szükségesnek tűnik az elméleti kereteket önállóan lefedtetni. Tattay cikke egyébként: A szerzői jog korlátai, a szabad felhasználás a szerzői jogi törvényben, *Közjegyzők Közlönye*, 6/2001, 3–8. p.

megjelent cikkeket vagy a rádiós és televíziós kommentárokat („Rundfunkkommentare”) híradási célból csakis más hírlapok, folyóiratok, illetve rádiók vagy televíziók vehetnek át.

2. Az egész jogintézmény lényege nevének egyik szavában rejlik, ez a „*szabad*”, mely két fontos tényezőt foglal magába: a felhasználásra a szerző (vagy jogutódja, avagy az ő érdekeit képviselő közös jogkezelő szervezet – „*Verwertungsgesellschaft*”) *engedélye* és a részükre fizetendő bármilyen *ellentételezés nélkül* (ingyenesen) kerülhet sor.

Az engedély szempontjából semmi különbség nincs előzetes és utólagos, szóbeli és írásbeli engedély kérése, avagy felhasználási szerződés kötése között. A felhasználás attól szabad, hogy az azt folytató személy bárhol, bármikor sort keríthet rá. Az ingyenesség pedig arra utal, hogy a jogosult semmilyen címen nem támaszthat igényt semmilyen összegre.⁴

3. Tekintettel arra, hogy a szabad felhasználás két érdek között próbál összehangot teremteni, az egyes esetkörök meghatározására kizárólag a jogalkotó jogosult, ezért csakis az dUrhG 44a–63a, 69d–69e, illetve a 87c szakaszaiban *taxative felsorolt magatartások* tekinthetők megengedettnek. A technika előrehaladtának köszönhetően persze a bírósági értelmezés egyre nagyobb szerephez jut, például az olyan kifejezések tartalmának meghatározásakor, mint az adathordozó vagy a hozzáférhetővé tétel, azonban szemben például az amerikai rendszerrel, a bíróságok teljesen új felhasználási cselekményeket nem nyilváníthatnak szabadnak. Feladatuk Németországban, a többi kontinentális szerzői jogi rendszerhez hasonlóan, kizárólag az értelmezésben merül ki.

4. Szabad felhasználásról csak *szerzői művek* és az ezzel egy tekintet alá eső *szomszédos jogi védelemben részesülő teljesítmények* esetében beszélhetünk. A dUrhG 2. §-a értelmében szerzői jogi védelemben az irodalmi, a tudományos és egyéb művészeti alkotások részesülnek.⁵ Ebből a szempontból Németországban

⁴ Már ehelyütt érdemes utalni a törvényi engedélyektől való elhatárolásra, melyre a 2. § 3. pontjában kerül sor.

⁵ „2. § Védett művek

(1) Az irodalom, a tudományok és a kultúra védett művei közé tartoznak különösen:

1. irodalmi művek, mint írói művek, beszédek és számítógépes programok;
2. a zeneművek;
3. a pantomim művek, beleértve a táncjátékokat;
4. a képzőművészeti alkotások, beleértve az építészeti és az alkalmazott művészeti alkotásokat, valamint e művek tervei;
5. a fotóművészeti alkotások, beleértve azokat a műveket, amelyeket a fotóművészeti alkotásokhoz hasonló módon készítettek;
6. a filmművészeti alkotások, beleértve azokat a műveket, amelyeket a filmművészeti alkotásokhoz hasonló módon készítettek;
7. tudományos vagy technikai jellegű ábrázolások, mint a rajzok, tervek, térképek, vázlatok, táblázatok és szobrászati alkotások.

(2) A jelen törvény értelmében műnek kizárólag a személyes szellemi alkotásokat lehet tekinteni.”

sincs jelentősége annak, hogy az alkotás újdonságnak számít-e, vagy hogy esztétikailag minden igényt kielégít-e, mindössze *egyéni, eredeti jellegre* van szükség.

Az előbbieket azonban csak az általános szabályokat jelentik. Vagyis az, hogy egy esetben mely mű használható fel szabadon, eseti vizsgálatot igényel. Amikor a törvény például papír alapú másolásról ír, ez kizárja az audio- vagy audiovizuális alkotások többszörözését.

Érdemes felhívni a figyelmet arra az érdekességre, hogy míg az osztrák és a magyar jogrendszerben kizárólag a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon, addig Németországban csak néhány törvényi eset tartalmazza ezt a megkötést. Így például az 52–52a. §-ok a nyilvános előadás, illetve az oktatási célokból történő hozzáférhetővé tételnél ezt feltételül tűzi, de például a legfontosabbnak tekinthető magáncélú többszörözés rendelkezései egy szóval nem említik az alapul szolgáló mű nyilvánosságra hozatalának szükségességét.⁶

5. Tekintettel arra, hogy a szerző személyhez fűződő jogai (például a nyilvánosságra hozatalhoz vagy a mű integritásához fűződő jog) sérthetetlenek, a szabad felhasználás *kizárólag a vagyoni jogokra terjedhet ki*. Ezek közül is csak az adott jogszabályhelyen konkrétan megjelöltekre, hagyományosan a többszörözésre, a terjesztésre, a sugárzásra és a nyilvánosság számára egyéb módon történő hozzáférhetővé tételre.

6. A felhasználót vezérlő *célt* ugyancsak a konkrét eset fényében kell megvizsgálni. Hagyományosan elfogadott az oktatást, kutatást, híradást szolgáló használat. Az 53. § kifejezései („magáncélú, illetve egyéb saját használatra történő többszörözés”), illetve például az idézés szabályai (51. §) arra engednek következtetni, hogy nem minden esetben kell konkrét motívummal rendelkezni, a törvényhozó nem köti konkrét feltételhez a felhasználást. A magáncél felöllelhet bármit, ami kutatással, önképzéssel, egy romantikus este megszervezésével, sportolással stb. kapcsolatos.

A VII. fejezet által nyújtott szabadság nem minden esetben járhat együtt haszonszerzési céllal. A jogalkotó által „eltűrt” ilyen eset például a 49–50. §, mely alapján egy másik újságból átvett cikk segítségével, illetve a napi eseményekről történő híradás révén növelheti bevételeit az adott média.

Az is elképzelhető, hogy a jogalkotó a haszonszerzés lehetőségét előzetes hozzájárulás kérésétől és a szükséges jogdíj megfizetésétől teszi függővé. Ennek következtében azonban törvényi- vagy kényszerengedélyekről beszélhetünk (lásd később a 2. § 3–4. pontját).

7. Ugyancsak alapvető feltétele a szabad felhasználásnak, hogy az nem sértheti a nemzetközi szerzői jogi egyezményekből ismert „három lépcsős teszt” („*Drei-Stufen Test*”) feltételeit. Ennek megfelelően kizárólag az előzetesen meghatározott kivételekben tekinthető jogszerűnek a felhasználás, az nem lehet sérelmes a mű

⁶ MANFRED REHBINDER: *Urheberrecht*, 12., neubearbeitete Auflage, Verlag C. H. Beck, München, 2002, 203. p. – Ehhez hasonlóan az amerikai szerzői jogi törvény utolsó rendelkezése alapján a fair use doktrína akkor is kimentést adhat a felhasználónak, ha nyilvánosságra nem hozott mű képezi tevékenységének alapját, feltéve, hogy a doktrína egyéb feltételeit teljesíti. MEZEI: 2005, 4. p.

rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit. E három feltétel a Berni Unió Egyezmény⁷ 9. cikk (2) bekezdésére vezethető vissza, melyet a TRIPS-egyezmény⁸ 13. cikke egészít ki minden felhasználási módra és azzal a követelménnyel, hogy a felhasználásnak meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek is, és nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

Míg a magyar szerzői jogi törvény – nemzetközi jogi hagyományainknak köszönhetően – külön „általános részt” szentelt e kritériumoknak,⁹ addig a három lépcsős teszt a német felhasználókat – kifejezett törvényi rendelkezés hiányában – a nemzetközi szerzői jogi egyezményekben való részvételre tekintettel köti, illetve ad iránymutatást a jogalkalmazóknak a jogviták elbírálásakor.

2. § A szabad felhasználás rendszertanilag a védelmi idő, a szerzői jogvédelem területi behatároltsága, a kényszerengedélyek, a törvényi engedélyek vagy például a közös jogkezelés mellett a szerzői jogosítványok egyik korlátjaként (s nem a társadalomnak a szerzőkön kívülálló tagjai számára biztosított jogosítványként) értékelhető.¹⁰ Ennek eredményeként a felhasználók mindenkor a törvény keretei között járhatnak el, számukra – akárcsak a szerzői jogosultak előtt – a határokat a törvényhozó húzza meg. Más szavakkal: ők nem „jogosultak valamiket megtenni”, hanem „kötelesek valamiket betartani”. Ebből logikusan következik, hogy a törvényi előírások csak szűken értelmezhetők (vagyis a kiterjesztő értelmezés kizárt).

A szerzői jogosítványok mértéke tekintetében – a leggyengébbtől a legerősebb irányába haladva – az alábbi fokozatokat lehet elkülöníteni:

1. A legtöbb szerzői jogi rendszerben ismert fogalomként léteznek olyan „művek”, amelyek függetlenül attól, hogy rendelkeznek egyfajta eredetiséggel, illetve konkrétan behatárolható szerzővel, nem részesülnek védelemben. Az Szt.-ben, illetve az osztrák szerzői jogi törvény (a továbbiakban: öUrhG) találóan „szabad művekként” aposztrofált jogintézmény Németországban a „hivatali művek” nevet viseli. Ez alapján például a törvények, a bírósági ítéletek vagy egyéb hivatali célokból készített, és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tett anyagok nem részesülnek szerzői jogi védelemben. Épp ezért ezek nem „szabadon felhasználható”, hanem „bárki által jogkövetkezmények nélkül hasznosítható” ismeretek.¹¹ Mivel e „művek” esetében az ügyirati funkció az alapja a kivételnek, ezért ezeket helyesen „hivatalos iratoknak” kell neveznünk.

2. A következő lépcsőfokot a *szabad felhasználás* jelenti, melynek fogalmi elemei közül a jelen csoportosítás szempontjából azt kell kiemelni, hogy erre a

⁷ Berne Convention for the protection of literary and artistic works (1886), a továbbiakban: BUE.

⁸ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (1994).

⁹ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról, a továbbiakban: Szt. Az „általános rész” keretében az Szt. 33. § (3) bekezdése kizárja továbbá a kiterjesztő értelmezést, a (4) bekezdés értelmező rendelkezése pedig azt határozza meg, hogy mit értünk iskolai oktatás alatt.

¹⁰ „6. fejezet – A szerzői jog korlátjai” (Abschnitt 6 – Schranken des Urheberrechts), dUrhG 44a–63a. §.

¹¹ Lásd az Szt. 1. § (4)–(7) bekezdéseit, az öUrhG 7. §-át, valamint a dUrhG 5. §-át.

szerző engedélye és bármiféle ellentételezés nélkül kerül sor. Konkrét tartalmával a későbbiekben ismerkedhetünk meg.

3. A *törvényi engedélyek* („gesetzliche Lizenzen”) alatt az ellenérték (jogdíj) fejében, de továbbra is a szerzői jogosultak engedélye nélkül történő használati módokat kell érteni. Itt ugyanis hiányzik a kötelező beleegyezés kérése: azt, hogy a közös jogkezelő érvényesítheti a jogdíjigényt, nem tekinthetjük „hozzájárulásnak”, amennyiben ugyanis a felhasználó megfizeti az ellenértéket, a felhasználásra mindeképpen jogosulttá válik, s a jogkezelő nem mérlegelhet a kérdésben.

Manapság annak az általános tendenciának lehetünk a szemtanúi, hogy gyakorlati előfordulásukra tekintettel ezek az engedélyek kezdének dominánssá válni.¹² Ha megnézzük azt, hogy a legtipikusabb ilyen engedély az üres hordozó- és a reprodukciós jogdíjjal kapcsolatos,¹³ akkor alapvetően azt mondhatnánk, hogy a szabad felhasználás milyen jelentős mértékben háttérbe szorult. Ez kétségtelen. Azonban a törvényi engedélyek bevezetése Németországban is a BUE, a TRIPS-egyezmény, avagy a WIPO Szerzői jogi egyezményének passzusaira vezethető vissza.¹⁴ Mindezekkel ugyanis olyan garancia került a törvényekbe, amelynek betartása mindkét fél érdeke. Ha a felhasználó megfizeti a szükséges ellenértéket (és más módon nem sérti meg a szabályokat), akkor szabadon eljárhat, szankcióktól nem kell tartania. A másik oldalról pedig a szerzők, ha nem is közvetlenül (például a másoros lemezek eladásából), de valamilyen módon bevételhez jutnak.¹⁵

Erre tekintettel nem tűnnek olyan félelmetes problémának a jogdíjak. Ezek konkrét mértéke sem olyan hatalmas, hogy azt a díjfizetésre kötelezett ne tudná kifizetni. E rendszer kontroll funkciója miatt teljesen indokolt, ezzel ugyanis ellenőrizhető keretek között szerezhető jogosultság a mű használatára.¹⁶

4. A „szabad” jelleg másik elemét, az engedély nélküliséget szüntetik meg a „kényszerengedélyek” („Zwangslizenzen”). A dUrhG egyedüli ilyen szabályként a 42a. § (korábban 61. §) előírja, hogy amennyiben egy hangfelvétel-előállító egy másoros hordozó előállítására (többszörözési és terjesztési) jogot szerzett a szerzőtől, akkor ez utóbbi az első szerződés feltételeivel megegyező tartalommal (beleértve a díjazást) köteles másik hanglemezgyártónak is engedélyezni a lemez előállítását, feltéve, hogy az előbbi lemez már megjelent. Nem áll fenn azonban e kényszer, amennyiben a használati jogot egy közös jogkezelő szervezet megengedett módon gyakorolja, avagy ha a mű a szerző meggyőződésének már nem felel meg, ezért a mű felhasználását már nem kívánja, s erre tekintettel a fennálló használati

¹² WALTER DILLENZ: *Praxiskommentar zum österreichischen Urheberrecht und Verwertungsgesellschaftenrecht*, Springer Verlag, Wien, 1999, 127–128. p.

¹³ Sztj. 20–21. §, öUrhG 42/B. §, dUrhG 54. §.

¹⁴ BUE, 9. cikk (2) bekezdés, 10., 10bis és 13. cikk; TRIPS-egyezmény, 13. cikk; WIPO Szerzői jogi egyezmény [WIPO Copyright Treaty (1996)] 9. cikk.

¹⁵ Az is igaz viszont, hogy a fájlcserélő programok elterjedtsége és a hatásos műszaki intézkedések alkalmazása az előbbi általános megfogalmazásnak az érvényesülését jelentősen befolyásolja.

¹⁶ Tekintettel arra, hogy ezek az esetek ugyancsak a dUrhG 6. fejezetében találhatók – vagyis törvényszerkesztési értelemben „egy kalap alá esnek” a szabad felhasználással –, úgy vélem, hogy e két kérdéskör eseteit nem szabad egymástól elkülönítve tárgyalni.

jogot visszavonta. A szerzők nem kötelesek azonban engedélyezni műveik felhasználását, amennyiben azokat film előállítására kívánják igénybe venni. Végso soron, amennyiben a felek között nincs megegyezés, a felhasználás engedélyeztetése bírósági úton is kikényszeríthető. Tekintettel arra, hogy ebben az esetben a „szabad” jelző egyik fogalmi eleme sem létezik, e témakörrel a továbbiakban nem esik több szó, melyet a német jogtudósok véleménye is indokol: a 42a. § különösebb gyakorlati jelentőséggel nem rendelkezik.¹⁷

5. A szerzői jogosítványok szélesítésének következő lépcsőfokát a *felhasználási szerződések* jelentik, amelyek a szerzők és a felhasználók által kötött két- vagy többoldalú megállapodásokat jelentik.¹⁸ Itt a szerzői jogok gyakorlására jogosult fél maga engedélyezi a más általi hasznosítást, s a szerződés részét képező valamennyi feltétel (elsősorban az ellentételezés) meghatározásakor teljes szabadsággal bír, ezt egyedül a piaci viszonyok befolyásolhatják (így például a szerzői díj eltérő lehet egy ismert és egy feltörekvő művész esetén). Elsőként e helyütt lehetünk annak szemtanúi, hogy a felhasználó nem több egy szimpla „félnél”, akinek a felhasználás gyakorlása érdekében a lehetőségei a minél kedvezőbb feltételek kivívásában nyilvánul meg, azonban a jogalkotó semmilyen további kedvezményt nem biztosít neki. Még a kényszerengedélyeknél is láthattuk, hogy ha a törvényi előírások teljesülnek, a jogdíjat megfizetik a szerzői jogosultnak és egyéb kizáró ok sem áll fenn, akkor a felhasználásnak nem lehet akadálya. Ebben az esetben azonban, ha a jogosult nem kíván engedélyt adni az „érdeklődőnek”, akkor minden cselekmény, mely e döntéssel ellentétes, automatikusan jogsértő.

6. Végül a skála másik végét a szerzőnek biztosított *kizárólagos jogok*, vagyis a vagyoni és a személyhez fűződő jogosítványok jelentik.¹⁹ Míg az előbbiek – a törvény egyes rendelkezései alapján, beleértve a felhasználási szerződésre és a szabad felhasználásra vonatkozó passzusokat is – forgalomképesek, s ezért a gyakorlatban inkább valamelyik előbbi kategória keretei között kerülnek hasznosításra, addig az utóbbiak nem ruházhatók át (még örökre sem), s nem gyakorolhatók más által, vagyis kizárólag a tényleges szerzők jogosítványait képezik.

3. § Az általános ismeretek zárásaként érdemes a dUrhG egyes részletszabályaira kitérni. A 62–63a. § a szabad felhasználás (és törvényi engedélyek) gyakorlásának formai követelményeit tartalmazzák. Ezek két nagy – a felhasználókkal szemben fennálló – kötelezettséget, valamint egy – a szerzőkre vonatkozó – további előírást tartalmaznak.

Főszabály szerint a műveket a felhasználó nem változtathatja meg [62. § (1) bek.]. Ez alól azonban néhány kivétel említhető, így egy utaló szabály keretében a 39. § irányadó ehelyütt, mely szerint a mű és annak címe megváltoztatható, amennyiben a jóhiszeműség és tisztesség („Treu und Glauben”) elve alapján feltételez-

¹⁷ Lásd például REHBINDER: i. m. 201. p.

¹⁸ Ezzel kapcsolatban lásd dUrhG 31–44. §.

¹⁹ A dUrhG-ben a vagyoni jogosítványok: 15–24. §; személyhez fűződő jogosítványok: 12–14. §.

hető, hogy a szerző nem tagadná meg a változtatást. A 62. § további rendelkezései értelmében az egyes művek oly módon is lefordíthatók vagy módosíthatók, hogy ezzel egyes részletek az eredetitől eltérő hangnemben vagy hangmagasságban kerüljenek bemutatásra [(2) bek.]; a képző- és fotóművészeti alkotások – a többszörözési eljárás szükségszerű velejárójaként – más méretbe (vagy ehhez hasonló módon) átalakíthatók [(3) bek.]; az egyházi, iskolai és egyéb oktatási célú szöveggyűjtemények esetében pedig az ilyen felhasználási forma által indokolt egyéb változtatások is elképzelhetők, ebben az esetben azonban már a szerző előzetes engedélyére van szükség [(4) bek.].

A forrásmegjelölés kötelezettségének részletes és kimerítő szabályozását a 63. § tartalmazza, melynek pontos ismertetése – a magyar gyakorlathoz való alapvető hasonlóságára tekintettel – szükségtelennek tűnik.

A 63a. § rendelkezése értelmében a német szerzők sem mondhatnak le előzetesen az őket megillető jogdíjakról, azonban előzetesen a közös jogkezelő szervezetre „engedményezhetik” ezt az összeget.

Végül utolsó törvényhelyként érdemes kiemelni a 83. §-t, amelynek értelmében a képzőművészeket és a kiállításokat szervező vállalkozásokat megillető jogosítványok – a dUrhG 77–78. §-aiban található hang- vagy képhordozón történő rögzítés, többszörözés, terjesztés és nyilvános előadás – tekintetében a dUrhG 6. fejezete ugyancsak irányadó.

4. § Mint minden más szerzői jogi rendszerben is, a szabad felhasználások egyik – ha nem a – legfontosabb esetköre a magánszemélyeknek – és esetenként a jogi személyeknek – biztosított magáncélú többszörözés. Ezt Németországban kiválóan érzékelteti az ezzel kapcsolatos jogszabályi rendelkezések terjedelme. Az 53. § hét bekezdésből áll, és tartalmát illetően szorosan összefügg az 54–54h, valamint a 60, 69d–69e, illetve 87c szakaszokkal. Utóbbiak a jogdíjfizetési kényszert, illetve a magáncélú többszörözésnek a képmásokra, adatbázisokra és szoftverekre vonatkozó szabályait tartalmazzák.

Az 53. §-t 2003-ban, az Infosoc-irányelv átvétele során jelentősen módosították. Ennek eredményeként a hét bekezdés az alábbiak szerint épül fel: az első a magáncélú, a második az egyéb saját használatra történő többszörözés, a harmadik pedig az oktatási és vizsgáztatással kapcsolatos felhasználás eseteit taglalja. A negyedik, valamint a hetedik bekezdés meghatározott műtípusok (például kották, könyvek és újságok egésze, előadások és képzőművészeti alkotások) többszörözését, illetve például nyilvános előadását a szerző engedélyéhez kötve kiveszi a szabad felhasználás köréből. Az ötödik bekezdés az adatbázissal kapcsolatos kisegítő szabályokat tartalmazza, a hatodik pedig az egyes magatartásokra (felhasználási cselekményekre) koncentrál.²⁰ A következőkben főleg az első három esetkörré fogunk koncentrálni, a többi bekezdés rendelkezéseit pedig a megfelelő helyre illesztve mutatjuk be.

²⁰ Wandtke, Artur-Alex – Bullinger, Winfried (szerk.): *Praxiskommentar zum Urheberrecht*, Verlag C. H. Beck, München, 2002, 548–549. p.

5. § A magáncélú többszörözés törvényi szabálya értelmében „bármely természetes személy jogosult magáncélból egy műről bármilyen hordozón másolatokat készíteni, amennyiben ezzel se közvetlen, se közvetett haszonszerzési célokra nem törekszik, és a többszörözéshez nem nyilvánvalóan jogellenesen előállított forrás kerül felhasználásra. A többszörözésre jogosult személy számára a másolatokat egy harmadik személy is előállíthatja, amennyiben ez ingyenesen történik, vagy a többszörözésre papír alapon vagy más hasonló hordozón bármilyen fotómechanikai eljárás vagy ehhez hasonló hatású más eljárás segítségével kerül sor.”²¹ E szakasz fogalmi elemei a következők:

1. A jelen fejezet címében szereplő két kifejezés: „magáncélú” („privater Gebrauch”) és „egyéb saját használatra történő” („sonstiger eigenen Gebrauch”) többszörözés alapvetően elhatárolandók egymástól. Ugyan a két szó nyelvtanilag nem sokban különbözik egymástól,²² a „magáncélú” szó szűkebb személykört – a *természetes személyeket*, valamint az azok „privát szférájába” tartozókat, vagyis az érintett személlyel szoros kapcsolatban állókat, például a családi és a szűk baráti kört – fog át, számukra azonban igen kiterjedt szabadságot biztosít.²³ Amennyiben valaki a többszörözést a munkájával összefüggő célból hajtja végre, csak saját használatról beszélhetünk.²⁴

Arra a kérdésre, hogy a magáncél fennforog-e, ha nem is minden esetben, de könnyen választ kaphatunk, ha megnézzük, a felhasználásra „hobby-célból” került-e sor. Ez utóbbi ugyanis – ha nem is minden esetben, hiszen más körülmények is közrejátszhatnak – erős „gyanújele” a jogszerűségnek.²⁵ Ide sorolható például a zenei csatornák dalainak rögzítése videón, majd azoknak egy születésnap party keretében való levetítése, avagy egy válogatáslemez összeállítása egy hosszú autó-útra.

Mindezeknek megfelelően az 53. § (1) bekezdéséből a *közjogi jogi személyek* (a szövetségi, a tagállami vagy az önkormányzati szervek, a bíróságok stb.), a *gazdasági szféra jogi személyei* (korlátolt felelősségű társaságok, részvénytársaságok stb.) és a *nön-profit szektor szervei* (alapítványok, egyesületek stb.) ki vannak zár-

²¹ A német törvényhozás által tervbe vett új szerzői jogi reform (a továbbiakban: „Zweiter Korb”) keretei között az 53. § (1) bekezdésnek a jövőben kifejezetten részét fogja képezni a P2P rendszerek elleni reakcióként a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel kategóriája, s ennek megfelelően a bekezdésben ez lesz olvasható: „és a többszörözéshez nem egy nyilvánvalóan jogellenesen előállított, vagy nyilvánosan hozzáférhetővé tett forrás kerül felhasználásra”.

²² Svájcban például e két kifejezést sokáig párhuzamosan, szinonimaként alkalmazták. Az 1950-es években még „saját, magáncélú használatról” („eigener privater Gebrauch”) szolt az akkori szerzői jogi törvény 22. §-a, lásd ARTHUR FREUND: Urheberrecht und Privatgebrauch, *Juristische Blätter*, 1953, 452. p.

²³ REHBINDER: i. m. 203. p. – BGH 16.1.1997 (I ZR 9/95) – „CB-Infobank I.”. In JurPC Web-Dok. 6/1997, Abs. 36: <http://www.jurpc.de/rechtspr/19970006.htm>

²⁴ BGH 24.06.1993 (I ZR 148/91) – „Dia-Duplikate”. In Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1993, 900. p.

²⁵ WANDTKE-BULLINGER: i. m. 551. p.

va.²⁶ Tekintettel arra, hogy a más általi többszörözés esetében is azt mondja a törvény, hogy „a többszörözésre jogosult személy (Kiemelés – M. P.) számára a másolatokat egy harmadik személy is előállíthatja”, a jogi személyek más által sem többszörözethetnek „magán célra”. Vagyis e személykör kizárólag az 53. § további bekezdéseiben foglalt jogosítványokkal élhet, melyek már a „saját” („eigene”) használat körébe esnek (például különféle művekből archívumot állíthatnak össze).

2. Szinte minden műtípus forrását képezheti a többszörözésnek, ez alól mindössze szűk körben ismertek kivételek. Így az 53. § (4) bekezdése értelmében a kották, valamint könyvek és folyóiratok egészének a lemásolása – az átírás kivételével – csak a jogosult hozzájárulásával lehetséges. Az előbbi művek viszont magáncélból, illetve archiválás érdekében szabadon többszörözhetők, amennyiben már legalább két éve nem kaphatók kereskedelmi forgalomban.²⁷ Az 53. § másik rendelkezése értelmében művek nyilvános előadásának (kerüljön arra sor színházban, egyetemen, koncertteremben vagy egy egyszerű kocsmában) kép- és hanghordozón való rögzítése, a képzőművészeti alkotások terveinek kivitelezése és az építőművészeti alkotások utánépítése ugyancsak a szerző hozzájárulásával jogszerű [(7) bek.]. Végül az (5) bekezdés értelmében az elektronikus adatbázisokra az 53. § helyett a 87c. §-t, a szoftverek vonatkozásában pedig a 69d–69e szakaszokban foglaltakat kell alkalmazni.²⁸

Rendkívül fontos, hogy a törvény megszövegezése alapján a forrásul szolgáló műnek nem kell feltétlenül a felhasználó tulajdonában állnia (így akár egy barát CD-je, vagy egy könyvtári kölcsönpéldány is szolgálhat forrásul), e forrás azonban kizárólag nyilvánvalóan jogszerűen előállított vagy beszerzett lehet.²⁹ Az ilyesfajta törvényi rendelkezés hiányzik a magyar szerzői jogból, azonban e rendelkezés tartalmával megegyező ajánlást tett közzé a Szerzői Jogi Szakértői Testület. Ebben a három lépcsős teszt értelmezésével mondták ki, hogy e feltétel a szerzői jogunk részét képezi.³⁰

²⁶ „CB-Infobank I.”, Abs. 36. – BGH 14.4.1978 (I ZR 111/76) – „Vervielfältigungsstücke”. In Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1978, 475. p.

²⁷ További érdekesség, hogy a törvényi megfogalmazás alapján az újságok („Zeitungen”) esetében nem él ez a korlát, az csak a folyóiratokra („Zeitschriften”) vonatkozik.

²⁸ E kivételek vonatkozásában lásd részletesen REHBINDER: i. m. 206–208. p. – Gerhard Schricker (szerk.): *Urheberrecht – Kommentar*, 2., Neubearbeitete Auflage, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1999, 854–858. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 556–559. p. Az adatbankok és a szoftverek vonatkozásában lásd még a 10. és 12. §-t.

²⁹ KG 05.03.1991 (5 U 4433/91) – „Dia-Kopien”. In Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1992, 168–169. p. – „Dia-Duplikate”, 900. p. Ez annyit tesz, hogy bár nem kell az adott alkotásnak (a fizikai hordozónak) a felhasználó tulajdonát képeznie, ahhoz azonban jogszerűen kell hozzájutni, illetve magának a hordozónak jogszerűen előállítottnak kell lennie. Ebbe természetesen a szabad felhasználás útján létrehozott másolat is beletartozik. Ezzel kapcsolatban a (6) bekezdés rendelkezései irányadóak, vagyis a szabad felhasználással előállított anyag sosem terjeszthető (vagy adható elő nyilvánosan például). A magáncél azonban a privát szféránkat felöleli, így a közeli baráttól kapott CD nem tekinthető terjesztettnek.

³⁰ Lásd SzJSzT-17/06/1. számú ajánlás. Az osztrák jog az öUrhG 42. § (5) bekezdésében foglalt céltalálattal korlátozza a szabad felhasználást: „nem beszélhetünk saját használatra vagy magáncélból történő többszörözésről, ha erre abból a célból kerül sor, hogy az alapul szolgáló munkát a többszörö-

3. Az osztrák szerzői jogi törvény szerkesztési sajátossága, hogy nagy jelentőséget tulajdonít a másolat alakiségének (vagyis hogy milyen formában jelenik meg a másolat). Több ízben beszél papíralapú, illetve egyéb jellegű hordozóról, ezért ott nem minden műtípust lehet még a természetes személyeknek sem többszörözni (papíralapú lehetőség mellett például egy hanglemez nem jöhet szóba).³¹ Ehhez képest a dUrhG – a 2003-ás módosítások óta – *bármiféle megkötés nélkül (szinte) minden szerzői mű bármilyen többszörözési technika segítségével történő másolását lehetővé teszi.*

A többszörözési technikák köre elég széles: a kézzel történő átírástól kezdve a fénymásolón át az asztali DVD-felvevővel és mp3 lejátszó diktafonjával való rögzítésig minden elképzelhető. Tekintettel kell lenni azonban arra, hogy egyes hordozók után (a vételárba belefoglalva) jogdíjat kell fizetni, vagyis egyes másolási formák már a törvényi engedély keretei közé esnek.

4. *Másolat* alatt a mű egészének vagy egy részének minden olyan másodlagos példányát érteni kell, ami anyagi formában rögzítésre került, s az emberi szervek által közvetlenül vagy közvetve érzékelhető.³² A többszörözési technikáknál felhóztak e helyütt is kiváló példaként szolgálnak. Mindez nem feltételezi a fizikai alakot, a számítógép merevlemezén található másolat is megfelel ennek, azonban nem tartozik ide például, ha valaki egy diafilmet, vagy fénykép-negatívot kivetít a falra. Bár egyik esetben sincsen „kézzel fogható” másolat, míg a számítógép merevlemez tárolja az adott dokumentumot, onnan bármikor előhívható, és a gép leállításával sem vész el, addig egy falra vetített kép csak addig létezik, amíg a készülék üzembe van helyezve. Persze, ha előhívjuk a diát vagy fényképet, akkor ezzel már létrehozuk a másolatot.

Az előbbi fordítás a „másolatok” szó előtt nem tartalmaz mennyiségi jelzőt, noha az eredeti törvénysszövegben megtalálható az „*einzelne*” kifejezés. Ezt az elhagyást a kifejezéssel kapcsolatos jelentős elméleti vita és gyakorlati tapasztalatok indokolták. Az „*einzelne*” magyar jelentése az „egyes” szóval adható vissza leginkább, azonban a német nyelvben (és jogban) ennél bonyolultabb a helyzet. Michel M. Walter szerint az „*einzelne*” nem egyenlő a „viele” („sok”), a „mehrere” („több”) vagy az „einige” („néhány”) szavakkal, sokkal inkább az „*einige wenige*” kifejezés áll a jelentéséhez a legközelebb (ez utóbbi magyartalanul „néhány kevés”, ezért talán az „egynéhány” utal leginkább a kívánt tartalomra).³³

zéssel juttassák el a nyilvánosságához. A saját vagy magáncélú felhasználásra előállított példányokat nem szabad arra használni, hogy ezzel az alapul szolgáló munkát a nyilvánossághoz juttassák.” Ezzel összefüggésben lásd még FRANZ MEDWENITSCH – REINHARD SCHANDA: *Download von MP3-Dateien aus dem Internet – Private Vervielfältigung und rechtmäßig erstellte Vorläge*, 4. p. www.sattler.co.at/pdf/fsdittrich.pdf

³¹ MEZEI: 2006, 13–16. p.

³² SCHRICKE: i. m. 842. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 549. p. – E fogalom a dUrhG többszörözési jogról szóló 16. §-án alapul.

³³ MICHEL M. WALTER: *Die freie Werknutzung der Vervielfältigung zum eigenen Gebrauch, Medien und Recht*, 1989, 70–71. p. Ezzel megegyező véleményt lásd WANDTKE-BULLINGER: i. m. 549. p.

A megengedhető szám kapcsán mindmáig nem alakult ki stabil gyakorlat Németország. Az 1965-ös új törvény részeként bevezetett „einzelné” kifejezés kapcsán már a hatvanas években különféle értelmezések láttak napvilágot. Egyesek a megengedhető mennyiséget a felhasználás jellegétől tették függővé, így különbséget tettek a magáncélú és az egyéb saját használatra szolgáló többszörözés között, előbbinél ötben, utóbbinál tízben húzva meg a felső határt.³⁴ Egy, a német szövetségi igazságügyi miniszterhez 1968-ban intézett kérdésre adott válasz szerint a törvényi kivétellel való visszaélést akadályozhatja meg, ha az „einzelné” alatt hathét példánynál nem értünk többet. A nem sokkal ezt követően lefolyt híres perben a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (a továbbiakban BGH), követve az elsőfokú bíróság és a brémai fellebbviteli bíróság érvelését, hét másolat esetében kimondta a jogellenességet.³⁵

Ennek a számnak, melyet Robert Dittrich a „mágikus hetes” kifejezéssel illetett,³⁶ a tudományos és bírósági elfogadottsága azonban nem egyöntetű. A fenti ítélet rendelkező része világosan rögzítette, hogy a hét másolt példányt semmi esetre sem szabad átlépni, és több jogtudós is kiáll emellett, egyesek pedig még ezt is soknak tartják.³⁷ Többek figyelmeztetnek azonban arra, hogy a „mágikus hetest” nem szabad abszolút dogmaként kezelni.³⁸ Fiebinger szerint ugyanis ezt semmi sem indokolja, mivel Németországban sincs másik olyan ítélet, ami ezzel megegyezne, illetve a BGH nem „általános tételt” állított fel a hetes számmal, hanem a konkrét esetben mondta ki, hogy szerzői jogvédelem alatt álló munkák többszörözése hét példányban már jogsértő.³⁹ Arra ugyanis nem kaptunk választ a fenti jogesetben, hogy valójában mennyi a „megengedhető”. Schricker szerint egy magánszemély a maga részére általában elegendő, ha egy példányt készít, ha azonban azt szeretné, hogy egy verset a karácsony alkalmával a család minden tagja elolvashassa, akár hétnél többet is előállíthat.⁴⁰ Végül soron megállapítható – hozzá téve, hogy ezzel ellentétes nézetek is léteznek⁴¹ –, hogy a megengedhetőség felső határát minden esetben az adott körülmények függvényében kell vizsgálni, így előfordulhat, hogy egyszer kettő, másszor akár tíz példány is jogszerűnek bizonyulhat.⁴²

Az eddigiekben felvázoltakra tekintettel tehát mikor a fordításban csak annyit jelöltem, hogy lehetséges „másolatot készíteni”, úgy gondolom, hogy megfelelően nyitva hagytam a mennyiség eseti értelmezésének a kérdését.

³⁴ E példákat lásd WOLFGANG NIPPE: Die Sieben im Urheberrecht – Gedanken zur Anzahl zulässiger Vervielfältigungsstücke. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1994, 888–889. p.

³⁵ „Vervielfältigungsstücke”, 474–477. p.

³⁶ ROBERT DITTRICH: Straffreier Gebrauch von Software?, *ecolex*, 2002, 187. p.

³⁷ Fromm és Nordemann a három példányt fogadja el felső határként. Lásd NIPPE: 1994, 889. p.

³⁸ SCHRICKER: i. m. 843. p. – LEHMPFUHL a „Vervielfältigungsstücke” jogesethez fűzött megjegyzéseiben, lásd „Vervielfältigungsstücke”, 477. p. – NIPPE: 1994, 889. p.

³⁹ RUDOLF K. FIEBINGER: § 42 UrhG: Die magische Zahl 7 ist tot!, *Medien und Recht*, 1993, 43–45. p.

⁴⁰ SCHRICKER: i. m. 843. p.

⁴¹ Lásd NIPPE: 1994, 889. p., a 28. lábjegyzet hivatkozott forrásai.

⁴² WANDTKE-BULLINGER: i. m. 549. p. – NIPPE: 1994, 889. p.

5. A magáncélú többszörözés következő feltétele, hogy ez által *a felhasználó nem törekedhet sem közvetlen, sem közvetett haszonszerzésre*. Mindez érthető, és semmilyen körülmények között sem aggályos, hiszen a szabad felhasználás célja a társadalom tagjai és a szerzői jogosultak közötti egyensúly megteremtése, amelybe nem fér bele, hogy a szerzők amiatt szenvedjenek komoly károkat, mert a törvény a felhasználók számára lehetővé teszi a más művével való kereskedést. Ez az egész szerzői jog rendszerével ellentétben állna, és a társadalom, valamint a kultúra kreatív fejlesztése elleni támadásként lenne értékelhető. Ezzel együtt a törvény szövegéből – a *contrario* – az is kivehető, hogy a magáncélú, családon belüli másolás nem tekinthető kereskedelmi haszonszerzésnek. Az természetesen nem jogszerű, ha valaki kapcsolatai építése céljából „másolgat lemezeket”. Ez kimeríti a közvetett haszon fogalmát. A közvetlen haszon az anyagiakat, vagy bármely más közvetlen ellentételezést jelent („ha lemásolsz egy lemezt nekem, én is lemásolok egyet neked”). Más példánál maradva: közvetlen a haszon, ha valaki a másolásért kér pénzt, közvetett, amennyiben a másolással egyidejűleg felszolgált italokért (esetleg ezek árába beépítve) kell fizetni.⁴³

6. Az 53. § (1) bekezdése arra is lehetőséget ad, hogy a *többszörözést más személy hajtsa végre*. Tekintettel azonban arra, hogy ez a lehetőség, bár bizonyos mértékig eltérő tartalommal, a (2) és (3) bekezdés esetén is adott, e kérdéskört összevonva alább, a 10. §-ban tárgyaljuk.

7. Az eddig elhangzottakon felül a magáncélú felhasználás körébe tartozik például egy egyetemi oktató előadásának leírása, majd annak átadása egy évfolyamtársunk részére;⁴⁴ egy könyvtárból kikölcsönzött, vagy barátunktól kölcsönkapott könyv egy részének kézzel való kijegyzetelése vagy fénymásolása; egy kottás kötet otthoni gyakorlás céljára történő átirása; a televíziós vagy rádiós adások rögzítése, illetve műsoros kazetták, lemezek másolása például egy romantikus este megszervezése érdekében.⁴⁵ Alapvetően elmondható, hogy a magáncél fennáll, ha *valaki a hobbjának vagy kedvtelésének kíván élni*.

Ezzel ellentétben nem indokolható a jelen bekezdés rendelkezéseivel az olyan magatartás, amikor például egy egyetemi oktató – például vizsgáztatási célok nélkül – a diákjai részére fénymásol; vagy ha az emberek egy „CD-másoló bárba” mehetnek kedvenc lemezeikről másolatokat készíteni.⁴⁶ A BGH szerint akkor sem jogszerű a másolatok készítése, amennyiben az tanulmányok folytatása érdekében történt.⁴⁷ Reh binder megítélése szerint – mellyel egyet kell értenünk – ez a felfogás helytelen, mivel a tanulmányi célok a privát szféránkba tartoznak.⁴⁸

⁴³ OLIVER SCHWENZER: Werden Träume wahr in der CD-Kopier-Bar? – Grenzen der Privatkopie nach § 53 Abs. 1 UrhG, *Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht*, 1997, 480–482. p.

⁴⁴ Érdemes arra utalni, hogy szerzői jogi szempontból nem bír különösebb jelentőséggel, ha az oktató előadását például diktafonra rögzítik, azonban a személyiségi jogokra tekintettel tanácsos erre az előadótól előzetesen engedélyt kérni.

⁴⁵ A példákat lásd REHBINDER: i. m. 204. p. – SCHRICKER: i. m. 842. p.

⁴⁶ SCHWENZER: i. m. 478–482. p.

⁴⁷ BGH 9.6.1983 (I. ZR 70/81) – „Kopierladen”. In: *Film und Recht*, 1983, 658–662. p.

⁴⁸ REHBINDER: i. m. 204. p.

6. § Érdemes e helyütt kitérni arra a kérdésre, hogy jogszerű magáncélú többszörözésnek tekinthető-e az, hogy valaki az Internetről, illetve az egyes fájlcsereelő programok segítségével más felhasználóktól jut szellemi alkotásokhoz? A kérdés aktualitását igazolja, hogy például Ausztriában 1999-es adatok szerint közel öt millió CD-re írtak magáncélból általában zene- és filmalkotásokat, ezekhez 18%-ban az Interneten található fájlokat használták forrásul, s ugyancsak ebben az évben már több mint egymillió (általában mp3 formátumú) zenei adat volt hozzáférhető a világhálón.⁴⁹ Egy másik kimutatás szerint pedig 2004-ben, Németországban, a felmérés időpontjában még csak egy hónapja a mozikban futó „Terminátor 3.” című filmről már több mint egy millió illegális másolat készült.⁵⁰

1. Az Interneten hozzáférhető különféle honlapok és adatbázisok tartalmaért annak szerkesztője, létrehozója tartozik felelősséggel, e magatartása jogi értelemben a dUrhG-ben – az Infő-irányelv⁵¹ hatására beiktatott – 19a. § szerinti hozzáférhetővé tétel. Így elképzelhető, hogy egy számítógépes szoftvereket fejlesztő cég rendelkezésre bocsátja egy programját (például az Adobe Acrobat Readert), egy zenész pedig a honlapján egyes dalait. Ahogy azt már fentebb is láthattuk, a legfontosabb körülmény az, hogy a művet jogszerűen tették-e hozzáférhetővé vagy sem. Amennyiben igen, mert ezt az erre jogosult (a szerző, a közös jogkezelő, avagy egy felhasználási szerződéssel rendelkező személy stb.) hajtotta végre, akkor a többszörözésként értékelendő lementés a szabad felhasználás körébe esik.⁵² Amennyiben azonban a honlapot szerkesztő személy nem jogosult a művet hozzáférhetővé tenni, akkor ezzel ő maga jogsértővé válik, és bárki, aki másolatot készít a (jogellenes) fájlról, elveszti lehetőségét, hogy a szabad felhasználásra hivatkozzon.⁵³ Így nem jogszerű, ha egy rajzfilmrajongó a magáncélból rögzített Tom és Jerry epizódoknak aztán külön honlapot szerkeszt és feltölti oda azokat, mivel nem ő a szerzői jogosult, és a rögzítésen felül a nyilvánossághoz közvetítésre (avagy terjesztésre) már nincs joga. Ezzel kapcsolatban az eddigi talán leghíresebb jogeset az MP3.com-é volt. Az ezt az oldalt üzemeltető társaság azért vesztette el a pert, mert bár a szolgáltatásuk (a tőlük, illetve máshol, de jogszerűen vásárolt lemezek tartalmának feltöltése a felhasználók által az MP3.com szerverére) a fair use doktrína alapján akár még védhető is lett volna, mindez a magatartás azonban engedély nélküli továbbközvetítésnek volt tekinthető. Egy felhasználó ugyanis jogot szerez a vásárlás-

⁴⁹ MEDWENITSCH – SCHANDA: i. m. 1. p.

⁵⁰ JAN BERND NORDEMANN: Filmpiraterie im Internet – Der Kampf gegen Peer-to-Peer-Raubkopierer, in *Filmproduktion + Urheberrecht – Bilder Laufen – mit welchem Recht?* (Szerk. Guido Kucsko), Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2004, 39. p.

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK-irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

⁵² Fontos hangsúlyozni, hogy a szerző azzal, hogy a művét elérhetővé tette az Interneten, csak annak letöltését engedélyezte, egyéb jogosítványairól (például terjesztés) ezzel még nem mondott le.

⁵³ Természetesen a mindennapokban kevés a valószínűsége, hogy ha a felhasználó eleve nincs tudatában a jogellenes forrásnak – és azt privát szféráján túl nem adja tovább –, ezért a cselekményéért felelősségre vonják.

sal arra, hogy a lemezt magáncélból átalakítsa mp3 formátumúvá, arra azonban már nincs joga, hogy e fájlokat egy más által üzemeltetett oldalra feltöltse, függetlenül attól, hogy a dalokhoz „elvieken” csakis ő maga juthatna hozzá.⁵⁴

2. Ennél a helyzetről – összetettsége folytán is – sokkal vitatottabb a P2P („peer-to-peer”) rendszerek jogi megítélése, melynek ismeretéhez elengedhetetlen tisztában lennünk a szoftverek technikai hátterével is.⁵⁵ Nagyon röviden az ún. „fájlcsere” programok” keretében egy Internetről letölthető telepítő program segítségével az egyéni felhasználók egy olyan rendszernek lehetnek a részesei, ahol adatok (főleg zenei és film-fájlok) millióihoz lehet hozzáférni, amelyek közül mindenki megtalálhatja és letöltheti a számára megfelelőt.⁵⁶

2.1. A különféle szisztémák között azonban jelentősek a különbségek, elsősorban a technikájuk tekintetében, de például a keresés, illetve a megosztás feltételei vonatkozásában is. Így szokás első- és második generációs szoftverek között különbséget tenni. Az első generációs programoknál (például a Napster, KaZaa, eDonkey) egy központi szerver közbeiktatásával került sor a keresések lefuttatására, a második generáció elsősorban ennek kiiktatásával (és a keresés gyorsaságának a növelésével) hozott újat, s így a felhasználók (peerek) közvetlenül a többiekől kérhették le a szükséges információkat (a letölthető fájlok megnevezését és legfontosabb adatait). Ilyen volt a Grokster vagy a BearShare.

2.2. Napjaink leginkább terjedőben lévő – s ugyancsak többféle változatában ismert – fájlcsere technikája az ún. „torrentezés”, amely az előzőekhez képest ugyancsak több újítást hozott, elsősorban a részfeladatok teljes különválasztása révén. Így a konkrét le- és feltöltést végző szoftverek („kliensek”) kizárólag a mechanikus tevékenységre szolgálnak, a letöltéshez való „jogosultsághoz” – a

⁵⁴ A jogeset rövid ismertetését lásd ZACHAR BALÁZS: Internetes zenefelhasználás az elmúlt évek jogeseteinek tükrében, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 107. Évfolyam 6. szám, 2002. december, 4–5. p.

⁵⁵ Az egyes P2P-rendszerek vázlatos ismertetéséről lásd FREDERIKE HÄNEL: Napster und Gnutella – Probleme bei der Übertragung von MP3-Daten nach deutschem Urheberrecht, *JurPC Web-Dok.* 245/2000, Abs. 27–28. <http://www.jurpc.de/rechtspr/20000245.htm> – SPRÁNITZ GERGELY: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben – I. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/3: 39–40. p. – MARTIN HACKER und ANDREAS JANSON: *Filesharing is Inevitable – Parallele Entwicklung rechtlicher, technischer und gesellschaftlicher Aspekte*, 2007, 35–47. p. <http://falkmerten.info/wp-content/uploads/2007/05/filesharing-is-inevitable-klein.pdf>

⁵⁶ Rendkívül fontos megemlíteni, hogy a P2P-rendszereket tévesen szokás kizárólag a fájlcsere programokkal azonosítani. A „peer-to-peer” szoftverek ugyanis valóban két „fél” közötti adatforgalmat bonyolítanak le (természetesen az e-mailezéstől teljesen eltérő technikával), amelynek azonban nem feltétlenül része a „fájlcsere”, avagy egyáltalán a „csere”. Találóbbr, ha egy- vagy többoldalú adatforgalomról beszélünk. Kiváló példa ennek az érzékeltetésére a Skype Internet alapú telefonos rendszer, ahol a két fél legfeljebb „adatokat” (hangokat) juttat el egymáshoz, zenei fájlokat nem. Másrészt például a TVU Player elnevezésű program keretei között (szerzői jogilag igen aggályosan) különféle televíziós csatornák műsorához lehet hozzáférni, még hozzá oly módon, hogy azt egy személy a sugárzással egy időben a szoftvert használók számára továbbkövetíti. Látható, hogy itt már szerzői jogilag védett tartalom kerül forgalomba, azonban csak egy irányba (a néző nem küld semmit vissza). A tanulmányban a továbbiakban kizárólag a tényleges „fájlcsere” programokról lesz szó.

torrenthez⁵⁷ – pedig általában csak egy külön honlapra („indexáló” vagy „közösségi oldalra”) való előzetes regisztráció után lehet hozzáférni. Az így letölteni kívánt fájlok végül egy ún. „tracker”-en (általában egy szerveren) keresztül jutnak el a felhasználóhoz. Emellett a letöltés technikája is jelentősen módosult, így „egész dalok” helyett mindig csak az alkotás egyes szegmenseit tölti le a felhasználó a többiekől, s majd a legvégén, amikor minden elem megérkezett, áll össze az egész fájl eggyé.⁵⁸

A torrentezés rengeteg olyan kérdést vet fel, melyek a korábbi szoftverek esetén nem merültek fel, ezek megtárgyalására azonban a hely szűke miatt itt nincs lehetőség. Annyit viszont érdemes megjegyezni, hogy ez a szisztéma világos megnyilvánulása annak, hogy a P2P rendszerek fejlesztői a korábbi jogi problémákból okulva, az addigi szabálytalanságokat kikerülve próbálnak meg jogilag támadhatatlan rendszereket létrehozni. S bár ez a technika mindeddig a legalkalmasabb erre, az alapp probléma még mindig ugyanaz: idegen szerzők művét azok engedélye nélkül senki sem jogosult kívülálló, harmadik személy részére hozzáférhetővé tenni. Az sem elhanyagolható tény azonban, hogy a tapasztalatok szerint torrentezés útján minden addiginál nagyobb számban történik legális tartalmak (köztulajdonban álló művek, vagy például szabadon terjeszthető Linux programok) terjesztése.⁵⁹

2.3. A fájlcsere gazdasági következményei – világszerte – jelentősek. Az Egyesült Királyságban például a 10 és 25 éves életkor közötti korosztály által letöltött zenei fájlok 80%-a után a jogdíjat nem fizették meg, s ennek eredményeként 1,87 milliárd fontos kiskereskedelmi kiesés mellett 414 millió fontos kárt szenvedett a zeneipar.⁶⁰ A filmek illegális másolásából eredően a videoforgalmazásban 3,5 milliárd fontos, a moziforgalmazásban pedig 719 millió fontos kiesés volt észlelhető 2005-ben.⁶¹ Egy 2006-os vitairat alapján Magyarországon a zene-, film- és szoftveripar „becsült összesített vesztesége 2005-ben meghaladta a 65 milliárd forintot, az ebből eredő összesített nemzetgazdasági kár pedig közel 225 milliárd forint volt. Az ebből adódó 2005-ös állami adóbevétel-kiesés több mint 45 milliárd forintra tehető.”⁶²

⁵⁷ A torrent a letölteni kívánt fájl legfontosabb adatait tartalmazza, s mint ilyen, megteremti a kapcsolatot a forrással.

⁵⁸ Habár azt is meg kell említeni, hogy ha az egyes szegmensek nem azonosítható részei az egyes műveknek, akkor szerzői jogi szempontból a felhasználás megvalósulása is kérdéses.

⁵⁹ HACKER – JANSON: i. m. 43–44. p., illetve 28. lábjegyzet.

⁶⁰ ANDREW GOWERS: *Gowers Review of Intellectual Property*, London, 2006, 27. p. Lásd http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/gowers_review_intellectual_property/gowersreview_index.cfm

⁶¹ FICSOR MIHÁLY: Vigyázó szemetek Londonra vessétek? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/1, 27. p.

⁶² Zene-, Film- és Szoftveripar Kalózkodás Elleni Koalíciója: *Helyzetértékelés és cselekvési javaslat*, Budapest, 2006, 5. – Amennyiben ezek az adatok helyesek, akkor a 2005-ös becsült veszteséghez képest – az addigi tendenciánál is erősebben – majdnem 100%-os növekedést tapasztalhatunk. Egy másik felmérés alapján ugyanis a szoftver-, a film-, a hangfelvétel és a könyvkiadási ipar 2005-ben 182,7 millió USD (kb. 36 milliárd HUF) veszteséget szenvedett el, ami a 2004-es mértéket 40%-kal haladta meg, ami pedig az azt megelőző évhez képest mutatott 30%-os növekedést. Lásd SAR

2.4. A P2P-rendszerek *pozitív vonásairól* sem szabad azonban elfeledkezni. Ezek segítségével például a kevésbé neves, kezdő zenekarok, amatőr filmesek, vagy egyéb alkotók sikeresebben tudják munkáikat eljuttatni a nagyközönséghez, s ehhez hasonlóan könnyebbé válik a köztulajdon részét képező művek terjesztése is.⁶³ Az egyes oldalak használói ahhoz is kedvet kaphatnak, hogy az eredeti lemezt megvegyék, miután letöltöttek egy-egy dalt.⁶⁴ Olyan vélemény is ismert, amely kifejezetten kiáll a P2P-rendszerek legalizálása mellett, mivel azt a „szabad kultúra” részének tekinti.⁶⁵ Bár az előbb elmondottak kétségtelenül rengeteg igazságot hordoznak magukban, s ezért ezeket az érveket nem szabad félresöpörni, a tényleges adatok azt mutatják, hogy az ilyen programokat arányait tekintve elsősorban jogellenes célokra használják.⁶⁶

2.5. Épp ezért a szórakoztatóipar több országban indított eljárást az egyéni felhasználókkal és a fájlcsere-lő szoftverek üzemeltetőjével szemben az elszenvedett károkról tekintettel, hogy ezáltal mindenki mást elrettentsen a jogellenes cselekményektől. Az egyéni felhasználókkal szembeni perekben azonban a bizonyítás gyakran komoly nehézségekbe ütközik, az egyéni felelősség megállapításával járó költségek pedig gyakran meghaladják a tényleges (vagy vélt) kárt. A magánszemélyek sok esetben mégis inkább „beismerik tettüket”, hogy ez által elkerüljék a hosszadalmas és rendkívül költséges bírósági tárgyalásokat, melyek képesek lennének egész családjukat csődbe juttatni (még ha a szabad felhasználásra való hivatkozással gyakran ki is menthetnék magukat).⁶⁷ Az ilyen fellépéstől várt elrettentő hatás

CSABA: A szerzői jog kihívásai a XXI. században. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/1. különszám, 36–37. p.

⁶³ Így például a YouTube oldalán rengeteg olyan felvétel található, melyet azok szerzői jogosultjai tettek közzé, elsősorban „önmaguk megmutatása” céljából.

⁶⁴ Ilyen kiugró siker volt például az Arctic Monkeys 2006-os debütáló lemeze, amelyről több dal még az album megjelenését megelőzően a fájlcsere-lő oldalak segítségével beszerezhető volt. Ez a „reklám” akkora ismertséget hozott a zenekarnak, hogy a „Whatever People Say I Am, That's What I'm Not” című albumuk piacra dobását követően minden idők legjobb angliai debütálását produkálták.

⁶⁵ LAURENCE LESSIG: *A szabad kultúra – A kreativitás természete és jövője*, Kiskapu, Budapest, 2005. A kötet a

http://www.szabadkultura.hu/main.php?SHOW_BODY=books&OP=downloads&&PROD_ID=109 internetes címről – a Creative Commons keretei között – ugyancsak letölthető. Bár e mű kiváló olvasmány, annyi fenntartással élni kell vele szemben, hogy kizárólag az amerikai szerzői jogi környezetre koncentrál, így nem minden esetben fogadhatóak el megállapításai „európai viszonylatban”.

⁶⁶ A Grokster és a Napster ügyben hozott ítéletek indoklásában lehetett olvasni, hogy a két program segítségével le- és feltöltött dalok 90, illetve 87 százaléka volt a szerzői jog által védve, vagyis ezek engedély nélküli felhasználása (de legalábbis feltöltése) jogellenes volt. Lásd *Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc., et al. v. Grokster, Ltd., et al.*, 125 S. Ct., 2005: p. 2772., illetve *A & M Records, Inc. v. Napster, Inc.*, 239 F.3d 1004 (C.A.9.2001), p. 1013. – Előbb már elhangzott, de itt ismét említésre méltó, hogy a Gowers-jelentés adatai alapján az angol fájlmegosztó társadalom a letöltött dalok 80%-a után nem fizeti meg a szükséges jogdíjat. Lásd a 60. lábjegyzet és ahhoz tartozó törzsszöveg.

⁶⁷ Ezzel kapcsolatban lásd például LESSIG: i. m. 31–35. p. Erdemesnek tűnik röviden megemlíteni, hogy nem is oly régen ért véget az első eljárás, melynek alperese, egy „gyakorló fájlcsere-lő”, inkább vállalta a pereskedést, semmint hogy előzetesen kiegyezzen a szerzői jogosultak érdekképviselőivel. Szerencsétlenségére az eljáró esküdszék megalapozottnak találta a felperes keresetét, és

azonban a gyakorlatban nem igazán volt tapasztalható. Megfigyelhető volt, hogy – a Napster és a Grokster ügyek időszakára alatt is – hónapról hónapra nőtt a fájlcsere-lő programok használóinak száma.⁶⁸

A fájlcsere-lő szoftverek üzemeltetőjével szemben indított eljárások azonban – az ilyen cégek stabil pénzügyi háttere miatt is – több országban jutottak el a bírósági rendszer csúcsáig, a végeredmény tekintetében mégis vegyes képet láthatunk, tekintettel arra, hogy az egyes jogrendszerek között jelentős az eltérés. Így a Napster és a Grokster szolgáltatóját az Egyesült Államokban, a KaZaa-t üzemeltető Shreman License Holdings-t pedig Ausztráliában⁶⁹ a „másodlagos felelősség” („secondary infringement”)⁷⁰ doktrínájára hagyatkozva ítélték el. Közvetett felelősségüket arra tekintettel állapították meg a bíróságok, hogy szolgáltatásukkal jogellenes felhasználási cselekményeket tettek lehetővé, függetlenül attól, hogy ők maguk (egy szoftver szimpla kifejlesztésével) nem követtek el semmilyen, a szerzői jogba közvetlenül ütköző cselekményt.

E helyütt zárásként fontosnak tartom megemlíteni, hogy egyet lehet érteni azon megállapítással, hogy egy ilyesfajta formula következetes alkalmazása nem pusztán a fájlcsere-lő programok hasznos lehetőségeit és jogszerű célokra történő használatát zárja ki, hanem a technológiai innovációnak is gátat vet.⁷¹

7. § A másodlagos felelősség a jogérvényesítési irányelv átültetése óta – habár csak korlátozott jelleggel, eltiltásra és adatszolgáltatásra irányulva – az európai kontinensen is létezik, a fájlcsere-lés szerzői jogi megítélését Németországban szerencsésebb mégis az érintett személyektől – a szoftver fejlesztőjétől (a *szolgáltatótól*), a *feltöltőtől* és a *letöltőtől* – kiindulva szemügyre venni.⁷²

1. A *szolgáltatók* egyes generációi között – ahogy az előbb elhangzott – jelentős a különbség.

1.1. Az olyan *szolgáltató*, mint például a Napster, amely egy központi szerver segítségével teszi lehetővé az adatcsere-t, s amelynek szervere tartalmazta az összes

vétkesnek nyilvánították Jammie Thomast, akire a bíróság 220.000 dolláros büntetést szabott ki. Az ügyről szóló híradást lásd <http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/7029229.stm> (Utoljára megtekintve: 2007. október 24.)

⁶⁸ Az egyes fájlcsere-lő programokat egy időben használók száma 2003. augusztusa és 2006. márciusa között 6.8 millióról 10. millióra emelkedett. Ez a kimutatás ráadásul nem tartalmazza a BitTorrent használóit, amit a működésének sajátosságára tekintettel nehezebb is lenne megbecsülni, azonban semmiképp sem szabad figyelmen kívül hagyni, mivel 2006 közepén – egy másik felmérés alapján – a fájlcsere-lés 30% világszerte a BitTorrenten keresztül történt. Az ábrát lásd HACKER – JANSON: i. m. 49. p.

⁶⁹ Federal Court of Australia, Universal Music Australia Pty Ltd. v. Sharman License Holdings Ltd. [2005] FCA 1242, http://www.muddlawoffices.com/RIAA/cases/Sharman_09-2005.pdf

⁷⁰ Az USA-ban erre a „járulékos jogsértés” („contributory infringement”), Ausztráliában pedig az „jogosítási elmélet” („concept of authorisation”) kifejezést használják.

⁷¹ PAUL DEVINSKY – ROBERT H. ROTSTEIN: The End of Peer-to-Peer File Sharing? *IP Review*, Spring 2006, 6–7. p.

⁷² A P2P német helyzetének vázlatos ismertetését lásd P2P Survey 2006 – Extended Abstract, <http://ipoque.com/pub/P2P-Survey-2006.pdf>

letölthető fájl megnevezését, illetve közvetlenül ez hozta létre a feltöltő és a letöltő számítógép közötti kapcsolatot, s így rajta keresztül történik a másolás, magatartásával a nyilvánossághoz közvetítésnek a szerzők részére biztosított kizárólagos jogát sérti meg [dUrhG 15. § (2) bekezdés].⁷³

1.2. Ehhez képest a második generációs szoftverek a jogvédett fájlok megszerzését már csak elősegítik, vagyis a program csak ahhoz szükséges, hogy a felhasználó annak segítségével találja meg a letölteni kívánt forrást, a letöltés azonban az Interneten keresztül történik, így a szolgáltató közvetlenül nem részese a fájlcsere-nek. Tekintettel arra, hogy a német szerzői jog nem ismeri a szerzői jog közvetett megsértését, a szolgáltató felelőssége az ilyen programokért 2003 előtt nehezen lett volna megállapítható, ha ugyanis a szoftver nem kizárólag jogsértések elősegítése érdekében került megalkotásra, akkor az első generációs programoknál ismertetett érvelés kevés reménnyel kecsegtetett volna. Nem beszélve arról, hogy a szolgáltató a program használatát – mivel az Internet, és nem szerver alapú – nem minden esetben képes ellenőrizni. E kihívásra érkezett válaszul a „nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel” kategóriája. Ez alapján ugyanis az Interneten keresztül (letöltésre) történő hozzáférhetővé tétel a szerző kizárólagos vagyoni jogosítványát képezi, és ez alól csak a szabad felhasználási esetek képeznek kivételt. Mivel azonban az egyedül szóba hozható magáncélú többszörözés csak magánszemélyek privát (személyes célokat szolgáló) lehetősége, ezért az olyan szoftver, ami a szerző engedélye nélkül teszi lehetővé a „nyilvánossághoz juttatást”, megsérti e vagyoni jogosítványt. Más szóval: a nyilvánossághoz közvetítési elem megléte megalapozza a jogsértést.

1.3. Ugyanez az elv irányadó a torrentezés jogi megítélése kapcsán is. Ebben az esetben a kliens program kizárólag a forgalom lebonyolítására szolgál, s mint ilyen, rajta keresztül bármely tartalom lehívható, így egy jogtisztá torrent is, épp ezért szerzői jogilag nehezen támadható. Ráadásul a torrentes fájlcsereelő szoftverek mintapéldául szolgálnak arra, hogy melyek azok a technológiák, amelyek innovatív jellegüknél fogva esetleges negatív hatásai ellenére is képesek továbbfejleszteni a szerzői jogot (jelen esetben a tartalmakhoz való hozzáférés társadalmi érdekét). Ezzel szemben azonban az indexáló vagy közösségi oldalak a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel kizárólagos szerzői jogosítványának a megsértése alapján egyértelműen felelősségre vonhatóak. Az ilyen oldalak regisztrációs jellege ráadásul ezek „rejtőzködő”, jogellenes jellegét erősíti.

2. Az előzőekkel összhangban a *feltöltő* vonatkozásában hasonló érveket kell alkalmaznunk. Napjaink P2P rendszereiben a többszörözési jog megsértését (közvetlen másolást) egyre nehezebb bizonyítani, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel elve alapján azonban világos, hogy az a személy, aki saját számítógépéről lehetővé teszi szerzői jogilag védett művek más általi letöltését, a dUrhG 19a. §-a ellen vét. Ezzel kapcsolatban több, hagyományos védekezés sem fogadható el. Így nem bír jelentőséggel, hogy a „hozzáférhetővé tevő” személy tudott-e arról, hogy

⁷³ LG Hamburg 26.03.2001 (308 O 98/01) – „Napster”. In JurPC Web-Dok. 238/2001, Abs. 1–6. <http://www.jurpc.de/rechtspr/20010238.htm>

valaki megindította a letöltést vagy sem, s mivel a törvényi megfogalmazás alapján a szubjektív elem (szándékosság/gondatlanság) sem képezi a vizsgálat részét, a jogsértés szempontjából az egyedüli irányadó (objektív) körülmény az, hogy más letöltheti-e a gépemről a jogvédett dalt, vagy sem? Azzal sem védekezhet sikeresen a feltöltő, hogy ő nem a nyilvánossághoz juttatta el a művet. Ahogy azt már fentebb megismertük, az emberek nagyobb számú csoportjánál már nyilvánosságról beszélhetünk (egy-egy ilyen hálózatban egyidejűleg több százezren, vagy akár millióan vesznek részt), ha nincs semmi olyan körülmény, amely létrehozna közöttük a szükséges zárt egységet.⁷⁴

3. A P2P-rendszereket használó *letöltők* jogi megítélése tűnhet látszólag az 53. § alapján a legegyszerűbbnek, hiszen e törvényhely úgy rendelkezik, hogy magáncélból a felhasználó engedély nélkül és ingyenesen többszörözheti más művét. Márpedig egy film vagy egy dal letöltése általában magáncélból történik. A valóságban azonban a helyzet ennél összetettebb. Bár az 53. § (1) bekezdésének feltételei általában megvalósulnak, így a letöltő egy adott dokumentumot nem szokott „egynéhánynál” többször lementeni, a felhasználók természetes személyek, és a magáncél is elfogadhatónak tűnik. Ahogy azonban az fentebb már elhangzott, az 53. § nyújtotta védekezésre csak akkor lehet hivatkozni, ha a felhasználni szándékozott mű jogszerűen lett hozzáférhetővé téve. A fájlcsereelő rendszerekben azonban általában a szerzői jogosultak engedélye nélkül, vagyis jogellenesen keringenek az adatok.⁷⁵ A jogellenes forrás jogszerűen történő felhasználása ezért (és például a „nemo plus iuris” általános magánjogi elv alapján is) nem válhat semmiképp jogszerűvé, az ilyen letöltés a szerzőnek a többszörözéshez fűződő kizárólagos jogát sérti.⁷⁶

Másrészt azt sem szabad elfelejteni, hogy a letöltők a korábbi szoftverek használatakor feltöltővé is válnak egyben, mivel az ilyen rendszerek igénybevételeének elengedhetetlen feltétele a megosztás (a letöltés mellett a feltöltés, ettől válik az egész fájlcserevé). Ezt azonban az 53. § (6) bekezdése már kifejezetten tiltja, a magáncélból megszerzett művek a nyilvánosság (a privát személyi körön kívüli egyének) számára egyáltalán nem továbbíthatók.

4. Az előzőekben előadottak mellett ugyancsak a P2P ellen felhozható jogi érv, hogy a BUE 9. cikkének már idézett része csak akkor teszi lehetővé a szabad fel-

⁷⁴ BETTINA STOMPER: *Internet-Tauschbörsen nach der UrhG-Novelle. Das Recht der Wirtschaft*, 2003, 369. p. – NORDEMANN: i. m. 40. p. – HÄNEL: i. m. Abs. 40., 45–49. p.

⁷⁵ Becslések szerint az Interneten letölthető zenéi fájlok kb. 80%-a jogellenesen előállított másolat. Ezért a mindennapok letöltői nehezen mentesülhetnek a felelősség alól. STOMPER: i. m. 369. p. – NORDEMANN: i. m. 40–42. p. Lásd még a 64. lábjegyzetet.

⁷⁶ Lásd HÄNEL: i. m. Abs. 17. és 33. – E tételt megfordítva, ha a P2P-rendszerben jogszerűen beszerezhető művekről készül másolat, akkor a jogsértés kizárt. Nagyon ritka azonban, amikor például a film készítője a film terjesztését ily módon képzei el, és nem DVD-k vagy videokazetták segítségével, avagy hogy a zenészek lemondjanak a lemezeik kiadásáról a fájlcsereelő programok javára. Természetesen elképzelhető, hogy egy amatőr filmes a digitális kamerájával felvett, és számítógépen összevágott filmjét az Internet segítségével próbálja híressé tenni, avagy hogy kezdő zenekarok a „garázsban felvett dalaikat” próbaként terjesszék. Mindkét esetben világos a szerzői jog létezése, s a jogosult a saját alkotásával azt tesz, amit akar. Am ezek az esetek mennyiségileg elhanyagolhatóak.

használást, amennyiben az nem sérelmes a szerző vagyoni érdekeire. Egy olyan helyzetben azonban, amikor a felhasználó és a szolgáltató nem kért engedélyt és semmit nem fizet a szerzőknek a letöltésért, illetve annak engedéséért (elősegítéséért), alapjaiban sérti a vagyoni érdekeket. Épp az ilyen körülmények miatt indokolt a szabad felhasználás törvényi rendelkezéseinek a szűk értelmezése.⁷⁷

Vagyis biztosan kijelenthető, hogy – a terjedő jogszerű használat ellenére is – a fájlcsere programok a jog oldaláról nézve üldözendők, ettől azonban teljesen független, hogy ez az üldözés eredményes-e, eredményes lehet-e egyáltalán. A tények ugyanis azt mutatják, hogy az egyéni felhasználókkal (a letöltőkkel, s mint ilyenek, feltöltőkkel) szemben szinte lehetetlen és legfőképp jogszociológiai szempontból nézve értelmetlen a harc, növekvő számukra és az Internet sajátosságaira tekintettel (például dinamikus IP-címek). Ahogy a híres külföldi jogesetek is mutatják, egyes nagyobb szolgáltatókkal szemben egy-egy csata sikerrel megvívható, azonban a kiesésükkel keletkező űrt szinte napokon belül képes egy másik szolgáltató betölteni.

Erre tekintettel valójában már nem az a kérdés, hogy a szerzői jog képes-e megakadályozni a P2P-t, mert e téren a válasz egyértelműen az, hogy nem. A nagy kérdés valójában az, hogy mit kíván a jogalkotó hatalom elérni? A teljes tiltás kivitelezhetetlen, erre se alkalmas hivatal, se elég forrás nincs, alapvetően még az USA-ban sem. A szerzői jogon túli egyéb (például a büntetőjoggal, a versenyjoggal, vagy például az elektronikus kereskedelemmel összefüggő) szankciók pedig éppígy bizonyították hatékonyságuk teljes hiányát.

Épp ezért érdemesnek tartanám megfontolni annak a lehetőségét, hogy olyan alternatív megoldásokat vezessenek be, melyek nem rögtön a szankcionálás eszközéhez nyúlnak, s a felhasználókat nem nyilvánítják egyből kalózkodnak, hanem a jelenlegi helyzet kompromisszumos rendezését oly módon képzelik el, hogy annak során mindkét felet érdekeltté teszik. Bár a francia Nemzetgyűlésben 2006 elején lefolytatott vitában elvetették a fájlcsere programok néhány eurós előfizetési díj mellett történő szabad használatát, e megoldás nem feltétlenül tekinthető rossz ötletnek, nem csak gyakorlati kivitelezhetősége miatt, hanem mert ezáltal – az egyéb jogdíjakhoz hasonlóan – a felhasználók biztosan lerónának egy meghatározott összeget a felhasználásért, mely biztosan megilletné a szerzőket (szemben a jelenleg nehezen, s csak peres úton kikényszeríthető teljesítéssel). Az ilyen, vagy ehhez hasonló kompromisszumokhoz persze mindkét oldal támogatása szükséges, mivel az addigi helyzetükből mindannyian feladnának valamit, viszont ezáltal beindulhatna egy jelentős – a jövőre nézve kedvező – tisztulási folyamat e területen. Vallom ezt annak ellenére is, hogy ezzel kapcsolatosan még rengeteg tisztázatlan kérdés van, így például, hogy az említett összeg jogdíjnak minősülne-e, ennek mértékét ki határozná meg (kompromisszum állna-e mögötte, vagy kizárólag a törvényhozó akarata), hogyan történjék az elosztása, van-e jogalapja a nemzetközi egyezmények tükrében stb.

⁷⁷ HÄNEL: i. m. Abs. 22.

8. § Az 53. § (2) bekezdése *egyéb, saját használatra történő többszörözési esetekről* szól. Az ezen belül található kategóriák a magáncélú (vagyis privát) felhasználásokon túli tudományos, munkával összefüggő, s akár haszonszerzési célú tevékenységeket foglalják magukba.⁷⁸

A jelen bekezdés legjelentősebb sajátossága, hogy az itt szabályozott felhasználási módok gyakorlója *jogi személy is* lehet. Ezzel ugyanis a felhasználói kör jelentősen kiszélesedett, más szavakkal a társadalom széles rétegei számára elérhetővé váltak bizonyos tevékenységek. Elképzelhető például, hogy egy részvénytársaság egy piackutatás elkészítése érdekében másolatokat készítsen szerzői művekről. Másrészt viszont a „saját” használat azt is jelenti – a magáncélú ismertetett privát szféra szűk személyi körével szemben –, hogy kizárt a másolatoknak kívülállóhoz juttatása.⁷⁹ Ebből a szempontból egy jogi személy kutatója nem tekinthető harmadik személynek, nem képzelhető el azonban, hogy a kutató a másolatot hazavigye, és azt rokonaival véleményeztesse. Ugyanígy eredménytelen a hivatkozás az 53. §-ra, ha valaki egy gazdasági cikket tartalmazó archívumhoz való hozzáférést az adott bank dolgozóin kívül – meghatározott szolgáltatások keretében, ellenérték fejében – külső személyeknek teszi hozzáférhetővé.⁸⁰

A törvényi megfogalmazás alapján e helyütt is csak „egynéhány” („einzeln”) példány készíthető, s összhangban az eddigiekkel, ezúttal is lehetséges a más általi többszörözés. A felhasználható művek és a felhasználási tevékenység típusait tekintve sem számolhatunk be különösebb eltéréstől az (1) bekezdéshez képest, ezért e helyütt csak az ott – elsősorban az 53. § egyes korlátozó rendelkezéseivel kapcsolatban – elhangzottakra utalnánk.

A dUrhG az alábbi esetköröket különbözteti meg:

1. egyes szerzői művekről másolat készíthető *saját tudományos célok érdekében*. Tudomány alatt minden olyan módszertani-szisztematikus tevékenységet érteni kell, amely a tudás megismerésére irányul, felölelve a természet- és a társadalomtudományok egészét.⁸¹ Így tudomány nem csak az, ami az egyetemeken folyik, ezért egyetemi kutatók vagy kutatóintézetek mellett piackutató, profitorientált intézmények is hivatkozhatnak erre a passzusra, ha valamilyen tudományos értékű munkát kívánnak létrehozni.⁸² Tudományosnak tekinthető, ha egy praktizáló orvos a munkájával összefüggésben egy cikket kíván megjelentetni egy szakfolyóiratban, vagy egy hallgató a „fennálló” tudományos állapotokat egy házi dolgozatban vagy valamilyen versenyre beadott anyag keretei közt kíván összefoglalni.

Akkor szolgálja egy mű másolása a tudományos célt, ha az a munka elkészítéséhez „szükséges”. Amennyiben a másolt és a készített tudományos mű között

⁷⁸ „Vervielfältigungsstücke”, 475 p. – „Dia-Duplikaten”, 900. p.

⁷⁹ REHBINDER: i. m. 204–205. p. – SCHRICKER: i. m. 844. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 552. p.

⁸⁰ „CB-Infobank I.”, Abs. 38–39. – BGH 16. I. 1997. (I ZR 38/96) – „CB-Infobank II.”. In JurPC Web-Dok. 7/1997, Abs. 1–28. <http://www.jurpc.de/rechtspr/19970007.htm>

⁸¹ REHBINDER: i. m. 205. p.

⁸² SCHRICKER: i. m. 846. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 552–553. p.

nincs érdemi kapcsolat, a felhasználás jogellenes. Önmagában viszont attól még nem válik jogellenessé a többszörözés, hogy a kutatás végeztével a munkát mégsem hozzák nyilvánosságra. Érdemes azt is megemlíteni, hogy az itt is irányadó „einzelné” kifejezés alapján például egy kutatócsoport összes tagja kaphat a másolt példányokból. Az 53. § (4) bekezdése alapján könyvek vagy egyéb művek egészének a másolása még tudományos célok mellett is kizárt.

A tudományos célokra létrehozott másolatok kizárólag erre a célra (vagyis a többszöröző tudományos céljainak elérésére) használhatók fel, és semmi esetre sem adhatók elő nyilvánosan.⁸³ Ennek megfelelően jogellenes, ha az egyes egyetemi órák keretében olyan szerzői művek (dalok, filmek stb.) kerülnek lejátszásra, amelyek felhasználására a szerzői jogosult nem adott engedélyt. A koblenzi tartományi felsőbíróság egyik ítéletében rámutatott arra, hogy akkor tekinthető a mű előadása nyilvánosnak, ha arra olyan nagyobb számú személy körében kerül sor, akik között nincs semmilyen személyes, kölcsönös kapcsolat. Így elképzelhetetlen, hogy egy nyílt előadás folyamatosan változó létszámú hallgatói között bármiféle stabil, személyes kapcsolat létrejöhetne. Ezzel ellentétben szabad felhasználásnak tekintette a bíróság azt az esetet, amikor egy táncóra keretében a tanár az egész félév során három kazettát játszott le az érintett 20–25 táncosnak.⁸⁴

2. Az 53. § (2) bekezdés 2. pontja alapján az egyes szerzői művek szabadon felhasználók egy saját archívumba, feltéve, hogy a többszörözés kizárólag ezt a célt szolgálja, és a másolás forrása a műnek a felhasználó tulajdonában álló eredeti példánya. A (2) bekezdés második fő mondatának részletszabályai tovább szűkítik az ilyen típusú felhasználás szabad eseteinek körét. Ennek alapján a többszörözésre kizárólag papír alapon, vagy ehhez hasonló hordozón, fénymásolás, vagy ehhez hasonló hatású egyéb eljárás (például szkennelés) útján kerülhet sor, *avagy* az archívum tartalmát kizárólag analóg (s nem digitális) módon használhatják fel, *avagy* az archiválás semmilyen közvetlen vagy közvetett gazdasági vagy haszonszerzési célt nem szolgálhat.⁸⁵

Ezen szabály – a jogalkotói eredeti céljai szerint – például a könyvtárak számára tette lehetővé, hogy a tulajdonukban álló művekről hely-megtakarítási, vagy biztonsági célokból mikrofilmen vagy egyéb hordozón másolatokat készíthessenek. Kizárt azonban, hogy ezáltal – a szerzők kárára – indokolatlan előnyhöz jussanak, ezért a másolat és az eredeti példány közül egy időben mindig csak az egyik tehető hozzáférhetővé a könyvtári látogatók számára.⁸⁶

⁸³ A Zweiter Korb részeként a jövőben tudományos célokból is csak akkor lesznek szabadon felhasználhatóak az egyes művek, ha a többszörözéssel semmilyen kereskedelmi célra nem törekszik a felhasználó.

⁸⁴ OLG Koblenz 07.08.1986 (6 U 606/83) – „Öffentliche Wiedergabe im Hochschulbereich”. In Neue Juristische Wochenschrift, Rechtsprechungs-Report, 1987, 699–702. p.

⁸⁵ Ezen utolsó feltételt illetően a Zweiter Korb olyan módosítást kíván beiktatni, mely szerint az archívumnak kötelező jelleggel „közérdekűnek” kell lennie („im öffentlichen Interesse tätig ist”). Ez a javaslat egyébként megegyezik az Szjt. közgyűjteményekkel kapcsolatos 35. §-ában foglaltakkal.

⁸⁶ SCHRICKER: i. m. 847. p.

A törvény értelmében a többszörözésre *csakis archiválási célból, e cél által megkívánt terjedelemben* kerülhet sor.⁸⁷ Minden olyan tevékenység, amely ezen kívül helyezkedik, már jogellenes, épp ezért például az archiválás nem járhat együtt terjesztéssel.⁸⁸

A felhasználás *forrásul kizárólag egy eredeti, a többszöröző tulajdonában álló mű szolgálhat*, vagyis például a könyvtárból kikölcsönzött, vagy barától kölcsön kapott, avagy könyvtárközi kölcsönzés révén rendelkezésre bocsátott példányok kizártak e körből. Természetesen abban az esetben, ha valaki más személlyel készített másolatot saját archívumába, a tényleges másolónak (a „másvalakinek”) nem kell a mű tulajdonjogával rendelkeznie. A mű típusát illetően nincs semmilyen korlát, a könyvektől egészen a videofilmekig minden ide sorolható. Sajátos szabályként azonban az eredeti műről csak egy másolat készíthető, vagyis amennyiben valaki az archívumot több szempont szerint szeretné rendszerezni, akkor több eredeti példánnyal kell rendelkeznie.⁸⁹

A kivétel kereteit *túllépi az a felhasználó*, aki – akár szándékosan, akár véletlenül – harmadik személyek irányába terjeszti az archívum tartalmát. Más szavakkal az archiválás csak addig jogszerű, amíg ennek eredményeként bárki más (kivülálló) nem találkozik a lemásolt példánnyal. Így amikor a „CB-Infobank” jogesetekben alperesként szereplő bank, ami a különféle folyóiratok (például a Frankfurter Allgemeine Zeitung, a WirtschaftsWoche vagy a HANDELSBLATT) gazdasági vonatkozású cikkeiből készített adatbázisát eredetileg csak belső célokra használta, jogsértést követett el akkor, amikor az archívum tartalmát már az ügyfelei körében is terjesztette, 1991-től kezdve ráadásul ellenérték fejében.⁹⁰

A törvényi kivétel kizárólag a tényleges, mechanikus többszörözést részesíti védelemben. Így a terjesztésen kívül – ugyancsak a CB-Infobank jogeset alapján – már az is jogsértésnek minősül, hogy az adatbázisban való keresést egy olyan kutatási módszer segíti, amellyel lehetővé válik, hogy a lemásolni kívánt műveken felül meghatározott kulcsszavak alapján, azokkal összefüggő, további cikkek is előkerüljenek, bízva abban, hogy azok is a megrendelő érdeklődésére tartanak számot. Ez a kutatási módszer azért sem volt jogszerű, mert a bank ügyfelei nem minden esetben voltak a többszörözés „urai”, így akár olyan művek is lemásolásra kerülhettek, amelyeket a megrendelő eredetileg nem kívánt, s melyek tekintetében nem kontrollálta a másolást.⁹¹

⁸⁷ BGH 10.12.1998 (I ZR 100/96) – „Elektronische Pressearchive”. In JurPC Web-Dok. 26/1999, Abs. 30. <http://www.jurpc.de/rechtspr/19990026.htm>

⁸⁸ Ez következik az 53. § (6) bekezdéséből is, valamint abból, hogy a saját használatra történő többszörözés kizárja a többszöröző személyén kívüli felhasználást.

⁸⁹ „CB-Infobank I.”, Abs. 40. – „Elektronische Pressearchive”, Abs. 34. – SCHRICKER: i. m. 849. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 553. p.

⁹⁰ „CB-Infobank I.”, Abs. 28., 35., 39. – „CB-Infobank II.”, Abs. 14.

⁹¹ „CB-Infobank I.”, Abs. 46–47., 53–54. – „CB-Infobank II.”, Abs. 24–25. – A BGH a bank azon érvét is elutasította, hogy tevékenysége lényegében megegyezik a különféle könyvtárak által nyújtott szolgáltatásokkal. Az ugyanis, hogy a törvény a könyvtárak számára lehetővé tette – különféle feltételek mellett – a megrendeléseken alapuló többszörözést, nem jelenti automatikusan, hogy a

A BGH arra is rámutatott, hogy az olyan gyűjtemény, melyet elektronikus formátumban hoztak létre, s ugyanabban az időben egyszerre több munkatárs számára is hozzáférhető, nem tekinthető archívumnak a jelen törvényi kivétel szempontjából. A szabály szűk értelmezésével szemben áll ugyanis, hogy az adott tartalom széles körben hozzáférhetővé válik. Így bár az ún. „házon belüli kommunikációs rendszerek” kívülállók elől elzárják a közvetlen hozzáférést, köszönhetően azonban annak, hogy egy elektronikus példányról pillanatok alatt lehet (elektronikus vagy analóg) másolatot készíteni, már nem garantálható az archívum zártága,⁹² és az eredeti művek iránti kereslet is csökkenhet.⁹³ A szerzői művek ilyen kockázatos archiválása már nem fér a törvényi kivétel keretei közé. Természetesen, ha az érintett szerzői műveket kizárólag biztonsági vagy hely-megtakarítási célból archiválják elektronikusan, nem beszélhetünk jogsértésről.⁹⁴

3. A második bekezdés harmadik pontja lehetőséget ad különféle *sugárzott művek többszörözésére* (illetve többszöröztetésére), feltéve, hogy ez a napi eseményekről, saját célra történő oktatás érdekében történik. A rádiós és televíziós adások egyaránt beletartoznak a sugárzott művekbe (akár vezeték, akár műhold útján), az olyan online adások azonban már nem, amelyeknél hiányzik az egyidejűség, mivel a dUrhG 20.§-a értelmében ez utóbbi a sugárzás feltétele. Ugyanezt támasztja alá az a körülmény is, hogy e helyütt kizárólag a napi eseményekről szóló adások rögzíthetők, napi esemény alatt pedig aktuális információkat kell érteni, ahol az aktualitást a késedelem nélküli bemutatás adja. Késleltetett online adásnál, vagy egy online adatbázisnál ez nem állapítható meg. A híradás típusa (politikai, gazdasági, kulturális stb.) azonban nem bír jelentőséggel.

A többszörözés másik feltétele, hogy arra kizárólag saját célra történő oktatás érdekében kerülhet sor. Ez alatt alapvetően belső intézményi oktatást kell érteni, melynek keretében bármilyen hivatal vagy vállalkozás készíthet másolatot és levelelheti, átadhatja azt alkalmazottainak, azok tájékoztatása, továbbképzése érdekében.⁹⁵ Egy mondatban utalni kell arra, hogy az 53. § (2) bekezdésének harmadik fő mondata alapján e felhasználás csak akkor jogszerű, ha arra kizárólag papír alapon, vagy ehhez hasonló hordozón, fénymásolás, vagy ehhez hasonló hatású egyéb eljárás útján kerül sor, *avagy* a felvételt kizárólag analóg módon használhatják fel.⁹⁶

4. Az 53. § (2) bekezdése által biztosított utolsó kivétel („egyéb saját használatra történő felhasználás”) két esetkört ölel fel. Mindkettőről elmondható, hogy kizárólag a felhasználni szándékozott műre koncentrálni, vagyis a többszörözést tekintve érdemben semmilyen megkötést nem tartalmaz, főleg a felhasználás célja

törvényhozó bárki számára biztosítani kívánta ezt a jogosítványt. „CB-Infobank I.”, Abs. 55. – „CB-Infobank II.”, Abs. 26.

⁹² Ezzel szemben az analóg vagy például mikrofilmes archívum felhasználása egy időben csak kevés ember számára lehetséges.

⁹³ „Elektronische Pressearchive”, Abs. 30., 32. – SCHRICKER: i. m. 848. p.

⁹⁴ SCHRICKER: i. m. 848. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 554. p.

⁹⁵ SCHRICKER: i. m. 849. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 554. p.

⁹⁶ Nyilvánvalóan egy rádiós adást papír alapon nem lehet felhasználni, legfeljebb analóg módon, például kazettára rögzítés után lejátszva.

vonatkozásában. Meg kell említeni azonban, hogy az 53. § (2) bekezdésének harmadik fő mondata e helyütt is irányadó, s ennek megfelelően a felhasználás csak akkor jogszerű, ha arra kizárólag papír alapon, vagy ehhez hasonló hordozón, fénymásolás, vagy ehhez hasonló hatású egyéb eljárás útján kerül sor, *avagy* a felvételt kizárólag analóg módon használhatják fel. A más útján történő másoltatás szabályai ezekben az esetekben is érvényesek.

a) Az első kivétel értelmében *bármilyen nyilvánosságra hozott mű kisebb részlete, illetve újságok és folyóiratok egyes elemei (cikkek, fényképek, grafikonok stb.) szabadon többszörözhetők.*

Az első tagmondatban említett mű szinte minden típust felölel, kivételeket csak az 53. § és a 69c. § korlátozó rendelkezései határoznak meg, így például a kották, a szoftverek, az adatbankok vonatkozásában. A mű kisebb részlete alatti általában a forrás 20%-át szokás érteni,⁹⁷ ezt azonban többen is magasnak vagy szükségtelennek tartják, s a konkrét jogesetben való mérlegelés szükségességét említik.⁹⁸ A bírói gyakorlatból felhozható példában a karlsruhei OLG kizárta a 10%-os mértéket meg nem haladó másolás jogellenességét.⁹⁹

A második tagmondat tekintetében az újságok és folyóiratok képezik a másolás alapját, azonban nem kizárólag a papír alapúak, hanem az elektronikusak is.¹⁰⁰ Az előző esethez képest érdemi különbség, hogy az „egyes elemek” teljes műveket is jelenthetnek, s mivel a törvény értelmében „einzelne”, vagyis egynéhány elemről készülhet másolat, így egy újságból több – persze a forrás egészéhez viszonyítva csak kisebb részt kitevő – cikk vagy fotó is többszörözhető. Kizárt azonban, hogy az idők során egy elektronikus hírchívtárban állítsanak össze az így elkészített másolatokból.¹⁰¹

A BGH-nak ebben a témakörben született jelentős döntése szerint, ha egy könyvtár, vagy bármely más, a nyilvánosság rendelkezésére álló intézmény szerzői műveket megrendelésre reprográfia útján többszöröz, s a másolt példányokat postai úton vagy fax segítségével juttatja el a megrendelőhöz – aki az 53. § szerinti céllal alá tudja támasztani igényét –, nem sérti meg a szerzőknek a többszörözéshez és a terjesztéshez fűződő jogát. Az ítélet értelmében még akkor sem beszélhetünk jogsértésről, ha a másolást megelőzően reklámozták a szolgáltatást, vagy a lemásolható művek egy online hozzáférhető katalógusban is feltüntetésre kerültek, feltéve ismét, hogy a megrendelőnek magáncélból van szüksége a másolatra. A BGH azonban azt is kifejtette, hogy mivel nem a másoló szervezet tevékenysége a sza-

⁹⁷ BERND RACZINSKI – ULRICH RADEMACHER: Urheberrechtliche Probleme beim Aufbau und Betrieb einer juristischen Datenbank. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1989, 327. p.

⁹⁸ SCHRICKER. i. m. 850. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 554. p.

⁹⁹ OLG Karlsruhe 27.5.1987 (6 U 31/86) – „Referendarkurs”. In *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1987, 820. p.

¹⁰⁰ Ezek meghatározását lásd SCHRICKER: i. m. 627–628. p.

¹⁰¹ „Elektronische Pressearchive”, Abs. 32.

bad felhasználás, ezért az jogdíjat köteles fizetni a szerzői jogosultaknak, melynek csak a közös jogkezelő szervezetek szerezhettek érvényt.¹⁰²

Itt érdemes megemlíteni, hogy a Zweiter Korb egyik legfontosabb reformjavaslataként (új 53a. §) a jövőben az előző jogesetben bemutatott helyzet („Kopiersend”) kifejezetten törvényi alapokat kapna, a BGH döntésével megegyező tartalommal, vagyis a megrendelésre történő fénymásolás, majd a megrendelő részére történő továbbítás jogszerű lenne, jogdíjfizetési kötelezettség mellett.

b) A második kivétel értelmében *szabadon többszörözhetőek a legalább két éve forgalomban nem kapható művek* („vergriffene Werke”). E téren nincs megkötés a mű típusát illetően, és az sem feltétel (logikusan), hogy saját példányról készüljön a másolat. Összhangban a kiadói jogról szóló német törvény¹⁰³ 29. §-ával, a művek akkor tekinthetők „forgalomban nem kaphatónak”, ha azok a könyvesboltokból, illetve közvetlenül a kiadótól sem szerezhetők be. Nem feltétel azonban, hogy az antikváriumi hozzáférés kizárt legyen.¹⁰⁴

9. § Az 53. § harmadik bekezdése további két esetkörben teszi lehetővé a saját használatra történő többszörözést. Amennyiben a másoló (vagy másoltató) *oktatási, vagy állami, illetve egyéb iskolai vizsgáztatási céllal* azt alá tudja támasztani, jogá-

¹⁰² BGH 25.02.1999 (I ZR 118/96) – „Kopiersenddienst”. In JurPC Web-Dok. 113/1999, Abs. 1–82. <http://www.jurpc.de/rechtspr/19990113.htm> – A jogeset szerint a Technische Informationsbibliothek (TIB), mely a perben alperesként szereplő Alsó-Szászország kezelésében álló központi szakkönyvtár volt, a technika/mérnöki tudományok, a kémia, az informatika, a matematika és a fizika területére tartozó szakfolyóiratok cikkeiről készített fénymásolatokat. A megrendelők – akik között egyaránt voltak magánszemélyek és gazdasági társaságok is – minden esetben legfeljebb húszoldalnnyi mennyiséget igényelhettek. A TIB a szolgáltatását reklámanyagokban is hirdette. Alsó-Szászországot a „Börsenvereins des Deutschen Buchhandels” perelte be arra hivatkozással, hogy a TIB tevékenysége egyrészt a szerzői jogosultakat megillető többszörözési és terjesztési jogot sérti, másrészt a versenyjogba is ütközik. A BGH ítélete azonban rámutatott arra, hogy első- és másodfokon is helyesen utasították el a felperes keresetét a bíróságok. A jogalapul felhozott 53. § (2) bekezdés 4. pontja ugyanis kifejezetten lehetővé teszi, hogy harmadik személy útján kerüljön sor a többszörözésre, s amennyiben a megrendelő jogszerű „saját céllal” rendelkezik, addig a megrendelés is jogszerű. Jogellenes terjesztésről sem beszélhetünk, hiszen a más általi többszörözés egyúttal magába foglalja a „késztermék” átadását, s ugyanígy megalapozatlannak találta a BGH a versenyjogi kifogásokat. A Legfelsőbb Bíróság ésszerűen azt is kimondta, hogy a jelen esetben fennálló törvényi joghézag pótlása, legalábbis a jogalkotó intézkedéséig, csak úgy lehetséges, hogy a dUrhG 27. § (2)–(3) bekezdéseinek (a könyvtárak által fizetendő jogdíjak), a 49. § (1) bekezdésének (újságcikkek és rádiós és televíziós kommentárok), valamint az 54a. § (2) bekezdésének és az 54h. § (1) bekezdésének (az üzemeltetői jogdíj) analógiájára a könyvtár tevékenységét jogdíjkötelessé nyilvánítja. A jogeset pikantériája mégis az, hogy a felperes a keresetét kizárólag azért bukta el, mert a jogdíjak érvényesítésére csak közös jogkezelő jogosult, s mivel a felperes nem az, ezért a jelen per útján nem lehet igényt támasztani a felperes által képviselt személyeket egyébként jogosan megillető jogdíjakra. Az ügyről lásd még: Wolfgang Nippe: Der Kopiersend auf Bestellung durch Bibliotheken – Ein Beitrag zu den Grenzen des Herstellenlassens von Vervielfältigungsstücken nach § 53 UrhG, *Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht*, 1998, 382–390. p.

¹⁰³ Gesetz über das Verlagsrecht, 1901/2002.

¹⁰⁴ SCHRICKER: i. m. 851. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 555. p. – MARIAN PASCHKE: Rechtsfragen des novellierten Fotokopierrechts – unter besonderer Berücksichtigung der Auswirkungen im Hochschulbereich, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1985, 952. p.

ban áll szerzői művek kis részét, csekély terjedelmű alkotások egészét, illetve újságokban vagy folyóiratokban megjelent, vagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tett elemeket (cikkeket, képeket, ábrákat stb.) többszörözni.¹⁰⁵

A törvényhozó szerint a minőségi oktatásnak, illetve vizsgáztatásnak elengedhetetlen feltétele a különféle forrásokhoz való hozzáférés lehetősége, azonban nem minden esetben – főleg a vizsgáknál – képzelhető el az, hogy e feladat a hallgatókra háruljon. Így a legegyszerűbb megoldásnak az tűnt, hogy a másolás szabadságát a „szolgáltató” részére biztosították. Erre, valamint a másoláshoz fűződő összértékelmi érdekekre alapította érvelését a Német Szövetségi Alkotmánybíróság (BVerfG), mikor további jogdíjak kivetésének lehetőségét kizárta ezekben az esetekben.¹⁰⁶

A bekezdés fogalmi elemei közül például az újságok „elemei”, vagy a „kis rész” értelmezését a (2) bekezdéssel összefüggésben már megadtuk.¹⁰⁷ A saját használat kapcsán ismert kitétel, mely szerint a másolatot az azt készítő (vagy készíttető) személy vagy intézmény „kötelékéből” kivinni, vagy kívülálló személy rendelkezésére bocsátani nem lehetséges, e helyütt is irányadó.¹⁰⁸ Ettől függetlenül azonban további fogalmi elemek várnak tisztázásra.

Így rögtön ki kell emelni, hogy a dUrhG 2003-as – az Infó-irányelv által indukált – módosításakor a bekezdés tartalma jelentősen kiegészült. Egyrészt korábban kisebb részleteket csak nyomtatott művekből („Druckwerke”) lehetett többszörözni, a módosítás azonban – az 53. § egyéb bekezdései szerinti műfajtak kivételével – minden műtípusra kiterjesztette ezt a rendelkezést, egyúttal beiktatta a csekély terjedelmű művek egészének a többszörözési lehetőségét.¹⁰⁹ Másrészt a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel bevezetése révén e törvényhely tartalma oly módon került módosításra, hogy ez által az online újságok is a többszörözés forrásául szolgálhatnak.

Az első esetben (oktatás) a többszörözésre minden iskola, valamint továbbképzési vagy szakképző egység jogosult, felsőfokú oktatási intézmények azonban nem. Ezt a jogalkotó a törvény megszövegezésekor világossá tette azzal, hogy csak a

¹⁰⁵ A Zweiter Korb e téren is módosítani kívánja a hatályos szabályok, meghozza úgy, hogy a közoktatás érdekében végrehajtott többszörözés a jövőben csak a szerzői jogosult engedélyével lenne jogszerű, ezáltal kiemelve e témakört a szabad felhasználás köréből, áthelyezve a törvényi engedélyek kategóriájába.

¹⁰⁶ BVerfG 7.7.1971. (I BvR 765/66) – „Kirchen- und Schulgebrauch”. In Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1972, 484. p. – Természetesen ez a hagyományos reprográfiai jogdíjat nem érinti, a BVerfG itt egy külön jogdíj megállapítását zárta ki.

¹⁰⁷ Érdemes megemlíteni, hogy a fentebb említett híres „Vervielfältigungsstücke” jogeset ilyen iskolai – az intézmény által a diákok részére történő – fénymásolás kapcsán született, s ezzel összefüggésben mondta ki, hogy a másolatok számának a felső határa hét.

¹⁰⁸ Ez viszont nem jelenti azt, hogy az adott másolatokat (például költségek megtakarítása érdekében) a következő évben egy másik csoportnak, vagy egy másik tanár által vezetett osztálynak a rendelkezésére bocsássák.

¹⁰⁹ Ezzel lehetővé vált például egy grafiti felirat vagy egy kétsoros vers másolása, melyekből nehezen lehetne „kis részt” kimásolni, ezeknek például egy vizsgán való elemzéséhez az egész – legyen az bármilyen rövid – ismerete elengedhetetlen.

második esetkörben (vizsgáztatás) említi a kedvezményezettek között őket. Összefoglalóan ide sorolható minden oktatással foglalkozó intézmény, így például az általános és középiskolák, esti iskolák, egyetemek, belső intézményi továbbképzések. Ugyancsak ebbe a körbe sorolható a „jogász-jelöltek” egyetemet követő gyakornoki („Referendar”) oktatása is.¹¹⁰ E jogositvány körén kívül esnek viszont például az időszakos kurzusok, a távoktatási intézmények órái, avagy a „délutáni korrepetálások” stb.¹¹¹

Az oktatási tevékenység alatt mindazt érteni kell, ami a tananyag használatához és elsajátításához szükséges, a vizsgázás pedig az erről való számadást jelenti. Ez utóbbinál természetesen csak az adott kurzus vagy oktatási egység lezárását jelentő felelet irányadó, vagyis például a házi feladat érdekében történő másolás nem élvezi e bekezdés oltalmát. A törvény azonban azt is világossá teszi, hogy a felhasználás kizárólag e célok érdekében történhet, így például, ha a másolatot az iskola egy másik intézménynek kölcsönbe adja, vagy egy versenyen használja fel, jogsértést követ el.

A felhasználás további lényeges feltétele, hogy az egyes művekről kizárólag a cél által indokolt mennyiségű példányszám állítható elő. Oktatásnál és vizsgázásnál is az abban/azon résztvevők létszáma az irányadó, méghozzá oly módon, hogy minden hallgatónak (és oktatásnál még a tanárnak is) jusson egy példány, azonban a másolatok akár újból is felhasználhatók.

10. § Ahogy az fentebb többször is elhangzott, az 53. § (1)–(3) bekezdései egyaránt lehetővé teszik, hogy a természetes és a jogi személyek (magáncélból vagy egyéb, saját használatra) ne csak maguk, hanem *másvalaki* (egy „harmadik személy”) útján többszörözzék a szerzői műveket. Minderre elsősorban azért volt szükség, mert a dUrhG 1965-ös elfogadásakor nem mindenki rendelkezett a szükséges másolási technikával. A már akkor is létező, s mindmáig bővülő és fejlődő különféle eszközök (fénymásolás, „kétkazettás” magnók, majd a hetvenes évektől tömeges jelleggel a videomagnók, ma pedig a digitális eszközök tárháza) eleinte túl drágának bizonyultak ahhoz, hogy mindenki megvásárolhassa őket.¹¹² Épp ezért volt szükséges beiktatni ezt a rendelkezést, mely azt volt hivatott garantálni, hogy a kevésbé vagyonos emberek számára is lehetővé váljék a különféle szerzői művek másoltatása.¹¹³

A „más általi többszörözés” lényeges korlátja, hogy a másolást kizárólag olyasvalaki kezdeményezheti, aki azt valamilyen [az (1) és a (2) bekezdés szerinti] jogos céllal alá tudja támasztani. Ennek megfelelően a jogi személyek más útján is csak saját használatra többszörözethetnek.

¹¹⁰ „Referendarkurs”, 819–820. p.

¹¹¹ A példákat lásd SCHRICKER: i. m. 852. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 555. p.

¹¹² Elég, ha csak arra gondolunk, hogy a hetvenes évek során egy videomagnó az Egyesült Államokban közel ezer dollárba került, vagy hogy például egy nagy teljesítményű fénymásoló ma hazánkban is több százezer forintba kerül.

¹¹³ SCHRICKER: i. m. 845. p. – „CB-Infobank I.”, Abs. 48.

Az e helyütt szereplő „más” személy bárki lehet. Így egy barát, egy családtag vagy egy munkatárs, például egy titkárnő, egy nyilvános közönyvtár és egy fénymásoló szalon is. Mindazonáltal – az előbb leírt „kezdemenyezési kötelezettséggel” összhangban – a többszörözés csak akkor tekinthető jogszerűnek, ha annak lefolyását a *megrendelő felügyeli*, vagyis ő jogosult megmondani, mit kíván lemásoltatni. Megfordítva a tételt: a másolást folytató személy vagy szerv tevékenysége nem terjedhet túl a „mechanikus másoláson” (a pusztán másolási tevékenységen), vagyis amennyiben az egyszerű kéréseken (megrendeléseken) túl az őt megkereső személy érdekében kutatásokat is folytat, s megállapítja, hogy „mely anyagokat kellené még többszörözni”, már jogsértést követ el.¹¹⁴

Az (1)–(3) bekezdések között jelentős az eltérés atekintetben, hogy a többszörözésért az azt végrehajtó személy kérhet-e ellenszolgáltatást. A magáncélú többszörözésnél a törvény ingyenességről („unentgeltlichkeit”), a saját használatra történő archiválásnál pedig közvetlen vagy közvetett gazdasági vagy haszonszerzési célról szól, ám ez utóbbi is csak vagylagos feltétel. A (2) bekezdés többi pontjánál és a (3) bekezdésnél pedig semmilyen korlátot nem állított fel a jogalkotó.

A magáncélú többszörözésnél e korlát teljesen érthető, hiszen ezzel kívánta a jogalkotó garantálni, hogy a felhasználók ne tudják engedély nélkül, kereskedelmi keretek között hasznosítani más művét. Atekintetben azonban, hogy az ingyenség („unentgeltlichkeit”) pontosan mit takar, komoly eltérés tapasztalható a jogirodalom egyes művelői között. Egyesek úgy ítélik meg, hogy az ingyenség szigorúan kizár minden ellentételezést, vagyis a munkadíjon felül az alapanyag költségei sem kérhetők el.¹¹⁵ Schricker szerint azonban a teljesítésért kizárólag „ellentételezés” („Gegenleistung”), vagyis fizetség nem adható, a szolgáltatást teljesítő személy munkadíja, illetve az előállításal járó (többlet)költségek elfogadása viszont nem zárják ki az ingyenséget.¹¹⁶ Mindezt az is indokolja, hogy a megrendelőnek (felhasználónak) az adott alapanyagot akkor is meg kellett volna vásárolnia, ha maga végezné a másolást.

A többszörözés magáncélú másolás esetén is folytatható *ellenérték fejében*, ha arra papír alapon vagy más hasonló hordozón bármilyen fotómechanikai eljárás vagy ehhez hasonló hatású eljárás segítségével kerül sor. Ez a fénymásoló üzletek, valamint a reprográfiával (is) foglalkozó egyéb szervezetek működésének jogi háttérét biztosítja.¹¹⁷ Hozzáteve, hogy mivel nem a másoló szervezet tevékenysége

¹¹⁴ „CB-Infobank”, Abs. 46–47. – SCHRICKER: i. m. 845. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 552.

p.

¹¹⁵ WANDTKE-BULLINGER: i. m. 551. p.

¹¹⁶ SCHRICKER: i. m. 844. p.

¹¹⁷ Mivel az (1) bekezdés világosan megfogalmazza, hogy az ellenérték fejében való többszörözést csak fotómechanikai vagy hasonló eljárás keretében lehetséges, CD vagy DVD lemezek, illetve például a képzőművészet alkotásainak másolása magáncélú szolgálva kizárólag ingyenesen képzelhető el. E helyütt érdemes utalni az Sztj. 35. § (3) bekezdésére, amely kifejezetten kizárja a szabad felhasználás köréből azt az esetet, ha valaki elektronikus adathordozóra vagy számítógépen készített másolatot. Ennek értelmében CD és DVD lemezek másolása hazánkban más személy útján alapvetően kizárt.

a szabad felhasználás, hanem a megrendelőé, ezért a másoló jogdíját köteles fizetni a szerzői jogosultaknak, melynek a közös jogkezelő szervezetek szereznek érvényt.

Ehhez képest a (2)–(3) bekezdés esetén a jogalkotó a szűkebb (konkrétan behatárolt) felhasználási esetköröket ellensúlyozandó a másoltatásnál nem határoz meg korlátozást a haszonszerzést illetően. Az archiválási tevékenység az egyedüli kivétel, itt kizárt mindenféle közvetlen vagy közvetett haszonszerzés, ami azonban nem egyenlő az ingyenességgel. Mindezek alapján olyan szervezetek jöhetnek létre, amelyek – a szabad felhasználást segítve – munkájukat egy célból végzik: a haszonszerzés érdekében. Két körülményre természetesen fel kell hívni a figyelmet: e cégek tevékenysége nem terjedhet túl a mechanikus többszörözésen, s a szerzőket megillető jogdíjakat ők is kötelesek megfizetni.

11. § Összhangban a magáncélú és a saját használatra történő többszörözés eddigi fogalmi elemeivel, az 53. § (6) bekezdése kizárja azt, hogy az (1)–(3) bekezdések alapján jogszerűen előállított másolatokat a többszöröző személy terjessze, vagy nyilvános előadások útján felhasználja. Ennek az értelme az a fentebb már elhangzott érv, hogy bár a jogalkotó bizonyos kedvezményeket kívánt adni a társadalom tagjai számára, azt viszont nem kívánta számukra lehetővé tenni, hogy a szerző egyéb kizárólagos jogosítványait is gyakorolhassák. Más szavakkal megfogalmazva: a felhasználók az 53. §- alapján kizárólag a többszörözésre szereztek jogosítványt, más cselekményhez már nincs joguk.

Igy jogsértést követ el az, aki a magáncélból előállított példányt utólag a magánszféráján kívül álló személy részére továbbadja (netán értékesíti), avagy ha a saját használatra létesített archívum tartalmát más személynek hozzáférhetővé teszi. Éppígy nem lehetséges, hogy egy zenekar tagja a kották másolatát (még ha mondjuk azt kézzel is írta át) a privát gyakorláson kívül felhasználja, például egy nyilvános koncert próbájára elvigye magával, avagy a nyilvános előadás előkészítéséhez jogszerűen igénybe vett művet felolvassa valaki a közönségnek.¹¹⁸ Érdemes persze még egyszer utalni arra, hogy ez a szabály nem vonatkozik arra az esetre, amikor a mechanikus másolást végző személy vagy szerv a másolt példányt átadja a megrendelőnek, hiszen a cselekmény logikus részét képezi a két fél kapcsolatának.

A (6) bekezdés második fordulata azonban e fontos korlát alól is meghatároz – elsősorban a könyvtárak számára hasznos – kivételt. Ennek alapján kölcsönbe adhatók az újságokról, a kereskedelmi forgalomban nem kapható művekről jogszerűen készített másolatok, s ugyanez lehetséges abban az esetben is, ha egy alkotás valamely része megrongálódott vagy elveszett, de a kölcsönzést követő többszörözés segítségével e hiányosság pótolható.¹¹⁹

¹¹⁸ Kivéve, ha másik szabad felhasználási eset alá besorolható, ilyen például az idézés.

¹¹⁹ REHBINDER: i. m. 207–208. p. – SCHRICKER: i. m. 858–859. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 557. p.

12. § 1. A személyes használatra („persönlicher Gebrauch”) történő ingyenes többszörözés lehetőségét már a dUrhG elődjeiként számon tartott törvények is tartalmazták,¹²⁰ azonban a magnók, valamint a fénymásolási technikák rohamos elterjedésére tekintettel az 1965-ös dUrhG – a világon elsőként – *jogdíjfizetési kényszer*t vezetett be a többszörözésre szolgáló készülékek gyártói számára (s nem a felhasználók privát szférájába beavatkozva). Tekintettel azonban arra, hogy a technika fejlődése megállíthatatlan volt, s a felhasználások száma rohamosan nőtt, a törvény 1985-ös novellájának részeként létrehozták az üres kazetta-, a készülék- és az üzemeltetői jogdíjat.¹²¹ Ezáltal az addigi szabad felhasználás törvényi engedéllyé változott.¹²²

A jogdíjszisztémának egyrészt az a célja, hogy a szerzők és a társadalom igényeit egyensúlyba hozza, a társadalom valamennyi tagjának lehetővé téve, hogy a törvény által megengedett körben, a szerzők részére juttatandó, meghatározott díj ellenében szabadon felhasználhassák a szellemi alkotásokat. Másrészt a jogalkotó belátta: a technikai fejlődés következtében a magáncélú másolás társadalmi szinten olyan méreteket öltött, hogy nemcsak nyomon követése, hanem a jogellenes felhasználásokkal szembeni fellépés is szinte lehetetlen. Ezért az utólagos szankcionálás helyett a megelőzésé lett a főszerep, melynek során közös jogkezelő szervezetek érvényesítik a szerzőket a törvény rendelkezéseinél fogva megillető igényeket.

2. Az 54–54a. § alapján kétféle nagy jogdíjtípus különböztethető meg, melyeken belül további két-két kategória határolható el. Az *üreskazetta-jogdíjat*, vagy mármár helyesebben üreshordozó-jogdíjat („Leerkasettenvergütung”) és a *készülékjogdíjat* („Geräteabgabe”) azon hang- és képhordozók, valamint az ezek használatára alkalmas készülékek után kell megfizetni, melyeken a rádió- vagy televízióműsorban sugárzott műveket, valamint más hang- vagy képhordozókon található szellemi alkotásokat az 53. § (1)–(2) bekezdéseinek megfelelően saját- vagy magáncélú használatra rögzítenek vagy átmásolnak.¹²³

¹²⁰ Ezek: LUG (Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und Tonkunst, 1901) és KUG (Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie, 1907).

¹²¹ A jogdíjakat részletesen lásd REHBINDER: i. m. 208–212. p. – SCHRICKER: i. m. 859–892. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 559–575. p. – PASCHKE: i. m. 949–955. p.

¹²² A BVerfG következetesen, több döntésében kimondta a jogdíjrendszer alkotmányosságát. Érvelésének alapja az a mindenhol jól ismert fordulat, mely szerint a szerzői jogi törvények elsődleges célja a szerzőket a szellemi alkotásaikkal összefüggésben megillető vagyoni jogosítványok szabályozása, ezért a szabad felhasználás ilyesfajta korlátja – amennyiben az nem túlzó – nem ütközik az alaptörvénybe. Ahogy a szellemi alkotások védelmének a kereteit, éppúgy ennek korlátait is a jogalkotó szabhatja meg. Az 54a. §-ban megtalálható jogdíjak így nem sértik az Alkotmány 3. cikk (1) bekezdésében található egyenlőségi klauzulát. BVerfG 7.7.1971 (1 BvR 775/66) – „Tonbandvervielfältigungen”, <http://www.jura.uni-sb.de/urheberrecht/entscheidungen/bverfg/1bvr775-66.html>; BVerfG 19.9.1996 (1 BvR 1767/92) – „Kopierladen I.”, http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rk19960919_1bvr176792.html

¹²³ Érdekes, hogy a törvényszerkesztés alapján amennyiben vizsgáztatási célokból kerül sor például egy videofilm másolása, akkor ezután elviekben jogdíjat nem kellene fizetni. Ez azonban jelentős kérdéseket vet fel. A (3) bekezdés „kifejtése” sokáig nem képezett joghézagot, hiszen – mint az előbb már elhangzott – eredetileg az a bekezdés csak nyomtatott anyagokról („Druckwerke”) szólt,

A kép- és hanghordozók „hagyományos” típusai (bakelit-lemez, audio- és videokazetta stb.) mellett a mai digitális világban jelentősen megnőtt az ezekhez hasonló eszközök száma, így a DVD-k mellett az mp3-lejátszókat, illetve az „mp3-jukeboxokat” (mp3-as zenegépeket), vagy mp3 lejátszásra alkalmas mobiltelefonokat is érteni kell ez alatt. Az ezek használatához szükséges készülékek közé pedig a hagyományos videó- és (audio) kazettás magnók, a digitális videó-felvevők (például asztali DVD-író) vagy a számítógépes CD/DVD írók tartoznak.

3. Mivel a *reprográfiai* (vagy ehhez hasonló) eljárásnál nem beszélhetünk az előzőekben ismertetetthez hasonló adathordozóról, ezért az ezzel kapcsolatos szabályok 1985-ös beiktatásakor a jogalkotó a másoláshoz szükséges gépre és a használat módjára koncentrált. Ennek megfelelően minden szerző, akinek a műve alkalmas arra, hogy – az 53. § (1)–(3) bekezdései által indokolt célból – fénymásolás, vagy ehhez hasonló hatású eljárás útján többszörözze, jogdíjra tarthat igényt. Főszabály szerint minden belföldön, ellenérték fejében forgalomba hozott másoló berendezés után a készülék előállítója köteles *egyszeri*, ún. „*készülék-jogdíjat*” („Gerätevergütung“) fizetni, melynek mértékét a készülék teljesítménye határozza meg (vagyis percenként hány lapot képes másolni). A gyártó mellett azonban egyetemleges felelősséggel tartozik a készüléket importáló személy vagy cég, és az, aki a termékekkel Németországban kereskedik.¹²⁴

„Reprográfiahoz hasonló hatású” eljárást tesz lehetővé a fax,¹²⁵ a szkennerek,¹²⁶ a CD-író,¹²⁷ és a mikrofilmek megtekintését és kinyomtatását lehetővé tevő „Readerprinter” is,¹²⁸ vagyis minden, amelynek segítségével a másolatot papíron (vagy ahhoz hasonló anyagon) állítják elő.

amelyeket természetesen nem lehet videón átmásolni. A 2003-as novella következtében azonban immáron bármilyen mű többszörözhető vizsgáztatás vagy oktatás céljából. Ebben az esetben azonban már indokoltan vehető fel a kérdés: (törvényhozói mulasztásból eredő) joghézaggal állunk szemben? A pozitív választ az is jelentősen alátámasztja, hogy a jogdíjfizetési kényszer a készülékek és a hordozók értékesítése pillanatában áll be (ehhez elegendő egy belföldi kereskedőnek eladni a terméket). Az eladás pillanatában azonban nem követeli meg a törvény a felhasználás céljának igazolását, arra tekintet nélkül minden lemez, kazetta, készülék után be kell fizetni a jogdíjat, vagyis ha valaki oktatási cél érdekében veszi meg a kazettát, annak ellenére is meg kell fizetnie a jogdíjat, hogy ennek törvényes alapja lenne, s nem kérhet mentesítést a befizetés alól. Megjegyzem: ez nem is lenne indokolt, az ilyen felhasználások, ha célban különböznek is a többitől, a szerző szempontjából ugyanolyan hatással bírnak, a jogdíj ez esetben is indokoltnak tűnik számomra. A Zweiter Korb az előbbi „érveléssel” összhangban az 54. § vonatkozó részét a 3. bekezdés közvetlen megjelölésével kívánja módosítani.

¹²⁴ Létezik egy bagatell-klauzula, mely kevesebb, mint 100 készülék beszerzése esetén kizárja a kereskedő jogdíjfizetési kötelezettségét. A Zweiter Korb e bagatell klauzulát azonban már tartalmazza.

¹²⁵ BGH 28.1.1999 (I ZR 208/96) – „Telefaxgeräte”. In Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht, 1999, 649–652. p.

¹²⁶ BGH 5.6.2001 (I ZR 335/98) – „Scanner”. In Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht, 2002, 218–221. p.

¹²⁷ LG Stuttgart 19.6.2001 (17 O 519/00) – „CD-Brenner”. In Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht, 2001, 614–619. p.

¹²⁸ BGH 28.1.1993 (I ZR 34/91) – „Readerprinter”. In Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht, 1994, 497–500. p.

4. Ehhez képest speciális szabályok vonatkoznak az ún. „üzemeltetői jogdíjra” („Betreibervergütung”), melyet akkor kell a készülék üzemeltetőjének – időszakonként visszatérően – megfizetni, ha a berendezést köz- vagy felsőoktatási, szakmai- vagy egyéb továbbképzési, avagy kutatási intézményben, könyvtárban, vagy másolatokat ellenérték fejében készítő intézményben (fénymásoló szalonban) használják. Ebben az esetben a jogdíjat az üzemeltető a használat módja és mértéke függvényében köteles állni [UrhG 54a. § (2) bekezdés].

A jogdíjak mértéke hordozók esetén azok játékidéjétől (digitális hordozók esetén a tárolókapacitástól), a készülékeknél pedig azok teljesítményétől, az általuk igénybe vehető hordozótól és a felhasználás céljától függ. A jogdíjat a közös jogkezelők állapítják meg, és hozzák nyilvánosságra.¹²⁹ A jogdíjat mindig a készülék és a hordozó előállítója – az első értékesítés, forgalomba hozatal pillanatában – köteles megfizetni, mellette azonban egyetemleges felelősséggel tartozik az azt importáló személy vagy cég,¹³⁰ és az, aki e termékekkel Németországban kereskedik.¹³¹

5. A kiegészítő szabályok zárásaként pedig szót kell ejteni a 63a.§-ről is, amely kizárja, hogy a szerzői jogosultak az őket törvény szerint illető jogdíjakról előzetesen, jogszerűen lemondhassanak, azok érvényesítése kizárólag a közös jogkezelő szervezetekhez tartozik.

6. A Zweiter Korb egy másik lényeges módosításaként az eddigi jogdíjszisztéma jelentős módosításokon menne át szerkezetét és megszövegezését tekintve. Összefoglalóan elmondható, hogy a reformjavaslat a jogdíjszisztéma modern környezethez igazításának szükséges feladatára vállalkozott.

Ennek megfelelően az üres kazetta- és reprográfiai jogdíj megszűnne, és helyüket egy egységes „jogdíjfizetési kötelezettség” venné át. A reform célja, hogy a jogdíjak a gyorsan változó technikai környezetben rugalmasan alkalmazkodjanak a legkülönbözőbb felhasználási módokhoz. Ennek megfelelően az új 54. § a jogdíjfizetési kötelezettség általános rendelkezéseit fogja tartalmazni [vagyis aki az 53. § (1)–(3) bekezdései szerint többszöröz, az jogdíjat köteles fizetni], az új 54a. § pedig a jogdíj mértékét a többszörözéshez igénybe vett készülékek teljesítményéhez/tárolókapacitásához fogja köti. Az új 54c. § szakasz viszont továbbra is fenn kívánja tartja az üzemeltetői jogdíjat.

¹²⁹ A jogdíjak aktuális mértékét a dUrhG mellékletében lehet megtalálni. Ennek alapján például a zenei felvételek tárolására alkalmas lemezek/kazetták játékidéje alapján minden óra után 0,0614 Eurót kell fizetni, ugyanez filmfelvételek tárolására alkalmas hordozó esetén 0,087 Euró. A reprográfiai készülékjogdíj a percenként max. 12 lap másolására alkalmas berendezés után egyszeri 38,35 Euró, másik végtelként pedig a percenként 70 oldalnál többet is sokszorosítani képes készülékek után 153,4 Euró. Ezeket a jogdíjakat duplázni kell, amennyiben a gép színes másolatokat is képes készíteni. A Zweiter Korb azonban e melléklet egészét hatályon kívül kívánja helyezni, teljes egészében a jogkezelő szervezetek kezébe helyezve a jogdíj mértékének a megállapítását.

¹³⁰ Ennek törvényi definícióját az 54. § (2) bekezdése tartalmazza.

¹³¹ Az 54. § (1) bekezdésének utolsó mondatában található „bagatel-klausula” alapján az a kereskedő, aki egy naptári félévben 6000 órányi játékidőnél kevesebbet kitevő hordozót, vagy kevesebb, mint 100 készüléket szerez be, nem köteles jogdíjat fizetni.

13. § Ahogy az előbb is elhangzott, az 53. §-on felül további három helyen találhatóak rendelkezések a dUrhG-ban az adatbázisokkal kapcsolatban, melyek elsősorban az Európai Unió adatbázis-irányelvével¹³² való összhangot hivatottak biztosítani.

E szakaszok közül az adatbázisokkal kapcsolatos különálló fejezet részeként a 87c. § fogalmazza meg az általános rendelkezéseket, melyek az 53. § (5) bekezdéséből is levezethetők. Ennek megfelelően a nyilvánosságra hozott adatbázisoknak a jellegük vagy terjedelmük miatt *jelentősnek tekinthető részei is szabadon többszörözhetők magáncélból*, kivéve, ha számítástechnikai eszközökkel működtetett (online) adatbázisról van szó.¹³³ Ez az utóbbi kivétel nem vonatkozik azonban az 53. §-ból ismert tudományos-kutatási, illetve iskolai oktatási (de sosem vizsgáztatási) célú felhasználásokra, feltéve, hogy e tevékenység nem szolgál haszonszerzési célokat, és a forrást megfelelően megjelölték.¹³⁴ A 87c. § (2) bekezdése – összhangban a 45. §-szal – a különféle hatósági eljárások keretében teszi lehetővé az adatbázisok – jellege vagy terjedelme miatt jelentősnek tekinthető – részének a többszörözését, terjesztését, illetve nyilvános előadását.¹³⁵

Az előzők mellett figyelemmel kell lennünk az 55a. §-ra is. Ez az online és az offline felhasználási típusok között tesz különbséget. Míg előbbi a fentebb említett számítástechnikai eszközökkel működtetett adatbázisokat jelöli, addig offline-nak az olyan adatbázis tekinthető, amelyhez nem valamilyen hálózati csatornán (elsősorban az Interneten) keresztül lehet hozzáférni, hanem az adatbázisok „másolatának” a felhasználásával (amely általában CD-ROM). Mindkét adatbázis elemei szabadon többszörözhetők (kimásolhatók) vagy átdolgozhatók az erre jogosult által, feltéve, hogy ezzel a műhöz kíván hozzájutni, vagy azt jogszerű kívánja használni.

Többszörözés alatt a számítógépre való mentést vagy kinyomtatást (fénymásolást) kell értenünk, míg az átdolgozás alatt például azt, hogy az adatokat újra rendszerezik (más keresést futtatnak le), kiegészítik (például a változásokkal) vagy rövidítik (kiveszik például egy törvény kommentárját vagy az irányadó jogeseteket). A jogosultak közé tartozik az adatbázis másolatának a tulajdonosa, illetve az azt egyéb jogszerű módon használó személy, illetve bárki más, aki a szerzői jogsulltal a felhasználásról szerződést kötött. A műhöz való hozzájutás, illetve annak

¹³² Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK Irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről.

¹³³ Mivel a törvény csak a jelentős mértékű adatokról szól, ebből logikusan következik, hogy az adatbázisok jelentéktelen részei mindenféle megkötés nélkül, persze a három lépcsős tesztet sosem megsértve, szabadon felhasználhatók, még akár az elektronikus adatbázisok esetében is, hiszen a törvény ott is csak a jelentős mértékű adat másolását tiltja. A szöveg értelmét a másik oldaláról nézve az is megállapítható, hogy a kivétel nem terjed ki az adatbázis egészére.

¹³⁴ Epp ebből következik, hogy például a gazdasági cégek kutatói, a magántanárok, az intézményen belüli továbbképzések nem élvezik e szakasz védelmét, hiszen tevékenységük elsődleges célja a (közvetlen vagy közvetett) haszonszerzés.

¹³⁵ Lásd részletesen SCHRICKER: i. m. 13521357. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 933–941. p.

jogszerű használata alatt minden olyan tevékenységet érteni kell, ami az adatbázis elemeinek rendeltetésszerű felhasználását jelenti: így egy letöltött cikk idézési célú felhasználása, esetleg a családtagunk részére való ajándékozása, vagy a tudományos élet szereplőinek a kutatásaikhoz való igénybevétele.¹³⁶

Érdemes ehelyütt felhívni a figyelmet a „framing” eljárásra, mely az internetes hivatkozások egy, többszörözéssel járó fajtája. Ennek keretében a hivatkozást létrehozó személy egy adatbázis tartalmát egy link útján a saját honlapján teszi hozzáférhetővé. Ez egyrészt azért nem tekinthető jogszerűnek, mert a törvényi megfogalmazás alapján az elektronikus eszközökkel működtetett adatbázisok esetén kizárólag azok kis részének másolása lehetséges, egy link útján való „odairányítás” azonban az egész tartalmat elérhetővé teszi. Másrészt azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a törvényi rendelkezések – a terjedelmi kérdésektől függetlenül – csak magáncélú felhasználásról tesznek említést, ha azonban valaki egy honlapon mások számára tesz valamit hozzáférhetővé, már nem beszélhetünk erről a privélgiumról.¹³⁷

14. § Bár a 60. § nem képezi közvetlenül az 53. § részét, tartalma alapján e helyütt érdemes szólni róla, ugyanis – meghatározott feltételek mellett – képmások (fényképészeti alkotások, a karikatúrák, festmények, skiccek, vagy éppígy egy mellszobor, egy dombormű stb.) szabad többszörözését és terjesztését teszi lehetővé.¹³⁸

A 60. § létezésének alapgondolata az,¹³⁹ hogy bár a képmás elkészítése után az azt megrendelő személy tulajdonába kerül, a szerzői jogosítványok viszont a képet készítő személyt illetik a jövőben is. A megrendelő tulajdonában álló ilyen alkotások többszörözése (újból előhívása) azonban szinte mindennapos tevékenység (például esküvői vagy ballagási fotók esetén), ezért méltánytalan lenne a megrendelőt megfosztani attól a lehetőségtől, hogy a képről a későbbiekben (akár másik fényképész útján) új példányokat készíttethessen.¹⁴⁰ Épp ezért a törvényi kivétel is csak szűk körben érvényesíthető: csakis a megrendelésre készült képmások esetén jöhet szóba. Amikor egy szerző szabad akaratából készít valakiről egy karikatúrát, akkor a leképezett személy a 60. § alapján nem többszörözheti ingyenesen a képmást.

¹³⁶ REHBINDER: i. m. 213–215. p. – SCHRICKER: i. m. 897–901. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 578–580. p.

¹³⁷ OLG Hamburg 22.02.2001 (3 U 247/00) – „Online-Lexikon”. In JurPC Web-Dok. 147/2001, Abs. 1–28. <http://www.jurpc.de/rechtspr/20010147.htm>

¹³⁸ Bár a törvény ezt nem juttatja közvetlenül kifejezésre, a német jogalkotó, követve a korábbi törvényi szabályozást (a KUG 22–24. §-ait), képmás alatt csak az emberekről készített műveket kell érteni, vagyis az olyan fotó, amely egy állatról vagy egy tájról készült, nem sorolható ide. Lásd SCHRICKER: i. m. 922–923. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 590. p.

¹³⁹ SCHRICKER: i. m. 921. p.

¹⁴⁰ Elég, ha csak arra az esetre gondolunk, hogy ha a fényképész csődbe megy, és jogutód nélkül megszűnik, akkor az általa készített fotókról jogszerűen más már nem készíthetne másolatot, legfeljebb csak magáncélból, ez azonban az esküvői képek – például munkatársak és egyéb, a privátszférába azonban már nem tartozó ismerősök részére történő – terjesztését már kizárná.

Ennek megfelelően a jogosulti kör is korlátozott. A 60. § kedvezményére csak a képmás megrendelője, annak jogutódja, valamint a megrendelt képmás „szereplője”, vagyis a képen látható személy, valamint ennek halála esetén hozzátartozói, avagy azok valamelyikének megbízása alapján egy kívülálló harmadik személy hivatkozhat.¹⁴¹ Elképzelhető, hogy egy kép egyszerre több személyt ábrázoljon, ebben az esetben e jogosítványra egyszerre többen is hivatkozhatnak. Természetesen jogosulttá csak az válhat, aki a képmás elkészítésének tárgya volt, vagyis az, hogy valaki véletlenszerűen a kép háttérébe kerül (mert mondjuk arra sétált), még nem jogosítja fel őt a 60. § igénybe vételére. Másrészt viszont nincs jelentősége, hogy a képmás alanya egészében látható, vagy csak az arca. A lényeg az, hogy a képen szereplő személy felismerhető legyen.

A többszörözés mellett az ingyenes és kereskedelmi célokat nem szolgáló terjesztés – bár csak 2003 óta – jogszerű. Azt megelőzően a dUrhG az ingyenességet szintén feltételként tartalmazta, a kereskedelmi célok kizárását azonban már nem. Régebben elképzelhető volt, hogy valaki saját gazdasági céljainak elérésére használja fel az egyes másolatokat, feltéve, hogy ezt ingyenesen teszi, ma már azonban ez kizárt.¹⁴² Épp ezért valószínűleg a jelenlegi megfogalmazás keretei közé a gyakorlatban csak az ajándékozás illeszthető be. Ennek megfelelően egy újság – a 60.§-ra hagyatkozva – nem tehet közzé képmásokat, hiszen maga az újságok tevékenysége kereskedelmi célú, azonban ők már 2003 előtt sem élvezték e szakasz kedvezményeit, mivel az írott média tevékenysége semmiképp sem tekinthető ingyenesnek.

Végül az első bekezdés utolsó fordulata értelmében amennyiben a képmás képzőművészeti alkotásról készült, akkor az csakis fényképészeti eljárással többszörözhető. E rendelkezés célja természetesen az, hogy megakadályozza a festmények „hamisításának” legalizálását.

15. § A magáncélú szabad felhasználással összefüggő utolsó jogszabályhelyként a dUrhG 69d-e szakaszai határoznak meg a számítógépes programokra (szoftverekre) vonatkozóan – az előzőekhez képest igen szűk, célhoz kötött – kivételeket.¹⁴³ Előbbi a szoftverekkel kapcsolatos engedélyhez nem kötött cselekményekkel, utóbbi pedig a mérnöki visszafejtéssel („dekompilálással”),¹⁴⁴ vagyis a számí-

¹⁴¹ A 60. § (2) bekezdése értelmében hozzátartozó alatt – e helyütt irányadó – a házas- vagy élettársat és a gyermekeket kell érteni, ezek hiányában pedig a szülőket.

¹⁴² Így abban az esetben, ha egy zenekar tagjai egy fényképész által róluk készített felvételeket a zenekar reklámozása céljából különféle mappákra és autogram-kártyákra többszörözték, ezeket az ajándéktárgyakat azonban ingyenesen, bármiféle ellenérték nélkül terjesztették, nem cselekedtek jogellenesen. *OLG Karlsruhe* 13.4.1994 (6 U.244/93) – „Musikgruppe S”. In: *Zeitschrift für Medien- und Urheberrecht*, 1994, 737–738. p.

¹⁴³ Tekintettel arra, hogy a 69d-e. § az EU Szoftver-irányelvben (a számítógépi programalkotások védelméről szóló 91/250/EK irányelv) foglalt előírásokat ültették át a német jogba, tartalmuk ezek megegyezik az Sztj. 59–60. §-aival.

¹⁴⁴ Lásd SCHRICKER: i. m. 1118. p.

tógépi tárgykód forráskóddá (az emberek által olvasható adatokká) való fordításával kapcsolatos szabad felhasználási eseteket ismerteti.

A kiindulópont a 69c. §, amely a szoftverek szerzői jogosultjainak kizárólagos jogosítványait sorolja fel, megjelölve benne olyan vagyoni jogosítványokat, mint a többszörözés, az átdolgozás és a terjesztés minden formája. A 69d. § (1) értelmében a számítógépes programot jogszerűen használó (akár magánszemély, akár például könyvtár) engedély nélkül *többszörözheti vagy átdolgozhatja a művet* (és akár az átdolgozott művet is többszörözheti), feltéve, hogy ez a tevékenység rendeltetés-szerű és bármilyen szerződéses rendelkezés nem zárja ki ennek a lehetőségét. A bekezdés alapján ugyancsak jogszerű, ha a felhasználásra – akár harmadik személy általi – hibaelhárítás érdekében történik.¹⁴⁵ A 69d. § (2) bekezdése értelmében az eredeti szoftver használatára jogosult személy – az eredeti mű megsemmisülése esetén jelentkező problémák kivédése érdekében – jogszerűen készíthet (egy) *biztonsági másolatot*, a (3) bekezdés szerint pedig az egyes programelemek alapjául szolgáló ötletek vagy alapelvek elsajátítása érdekében (a más szoftverekkel való együttes működtetés érdekében) az *egyes szoftverek működését megfigyelheti, megvizsgálhatja és tesztelheti*.¹⁴⁶

A szoftver-irányelv vonatkozó passzusát ugyancsak átültető Sztj. 60. §-ával megegyező 69e. § az önállóan megalkotott programok *más szoftverekkel való együttes működtetése* („Interoperabilität”) érdekében engedélyezi, hogy az ehhez szükséges információk megszerzése céljából a tárgykódot többszörözzék, vagy forráskódra lefordítsák, feltéve, hogy ezt a cselekményt a szoftver jogszerű használója (vagy megbízottja) hajtja végre, hogy az említett információ e lehetőségen kívül máshonnan nem szerezhető be könnyen, és hogy a felhasználási cselekmények a szoftvernek kizárólag az együttes működtetés biztosításához szükséges elemeire terjednek ki. Erre a kivételre (az együttes működtetés megvalósítására) elsősorban azért van szükség, nehogy a szoftvereket kifejlesztő cégek visszaélhessenek a programokkal kapcsolatos monopolhelyzetükkel, s ezáltal akadályozzák a szerzői jog egyik deklarált céljának, a társadalmi progressziónak a megvalósulását.

A (2) bekezdés természetesen jogellenesnek nyilvánítja, ha a megszerzett információkat más célokra használják fel, vagy ha az együttes működtetés megvalósításához nem szükséges módon kívülálló, harmadik személynek adják tovább azokat, vagy ha a felhasznált szoftverhez kifejezési formájában hasonló másik program kifejlesztéséhez, avagy bármely más szerzői jogsértő cselekmények végrehajtása érdekében kerül sor az információk felhasználására. Így jogellenesnek (s nem a 69d–e. §-ban foglalt kivételek egyikének) tekinthető, ha valaki a szoftver másolásvédelmét kijátszva kerül sor a program többszörözésére.¹⁴⁷ Az előbbi kivé-

¹⁴⁵ BGH 24.02.2000 (I ZR 141/97) – „Programmfehlerbeseitigung”. In JurPC Web-Dok. 178/2000, Abs. 1–28. <http://www.jurpc.de/rechtspr/20000178.htm>

¹⁴⁶ REHBINDER: i. m. 215–216. p. – SCHRICKER: i. m. 1106–1115. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 720–742. p.

¹⁴⁷ OLG Düsseldorf 27.03.1997 (20 U 51/96) – „Dongle-Umgehungsprogramm”. In JurPC Web-Dok, 65/1998, Abs 1–33. <http://www.jurpc.de/rechtspr/19980065.htm>

teleknek a célja természetesen az, hogy jelezzék: az együttes működtetés megvalósítására törekvő felhasználók is csak célhoz kötve járhatnak el, minden, ami ezen felüli, már jogellenes.¹⁴⁸

Befejezés

Az előbbieken megismerhettünk a magáncélú szabad felhasználás jogszabályi kereteit és a legfontosabb gyakorlati példákat. Összefoglalásképp elmondható, hogy a német szerzői jog a kontinentális hagyományoknak megfelelően a témakör szabályozását a törvényhozó hatáskörében képzei el, melyet alátámaszt az a szinte mindenhol felmerülő tétel, hogy „a törvényi rendelkezések csak szűken értelmezhetők”. Ezzel együtt a bírósági gyakorlat a szó szerinti értelmezésére korlátozódik, melyet alkalmasint kiegészít a dUrhG generálklauzuláinak a kor körülményeihez (technikai újításaihoz) való igazítása.

Elmondható azonban, hogy bár a jogalkotó elég „széles” körben határoz meg kivételeket, azonban az előzőekben elmondottak hatására ezek a kivételek merevek, és tartalmukat tekintve sem biztosítanak túl „tág” mozgásteret a felhasználóknak. Az egyes vonatkozó elemeiben – legalább vázlatosan – már ismertetett Zweiter Korb pedig a jelenlegi helyzetet még inkább a szerzők irányába kívánja elmozdítani. Természetesen nem lehet azt mondani, hogy ez kizárólag a német törvényhozás hibája lenne, hiszen a dUrhG rendelkezéseit tekintve a nemzetközi, és különösen az Unió előírásokat követi, azonban sok tekintetben tartózkodik újabb kivételek beiktatásától, így például a paródia szabad felhasználássá nyilvánításától.

¹⁴⁸ REHBINDER: i. m. 216–218. p. – SCHRICKER: i. m. 1115–1125. p. – WANDTKE-BULLINGER: i. m. 742–753. p.

PÉTER MEZEI

FREE USE OF COPYRIGHTED MATERIALS FOR PRIVATE
PURPOSES UNDER THE GERMAN COPYRIGHT LAW

(Summary)

The present article focuses on the free use of copyrighted materials for private purposes in the German copyright system. The free use exception is one of the most important parts of the copyright statutes nowadays, for it makes clear the rights and limitations of the public to use the copyrighted expressions of others – without the consent of the author and any payment due.

This work – after introducing the theoretical basis of free use and making the necessary distinctions from the other utilization types (use contract, statutory licenses etc.) – concentrates only on one part of free uses: the private copying exception. The reader can get familiarized with the statutory provisions and court practice concerning this issue, for example in relation to copying for private or any other personal purposes, file sharing systems (“P2P systems”), databases, photocopying through libraries, archives, royalties etc.

The article refers to the forthcoming amendments of the so called “Zweiter Korb” (“Second basket”) that will modify partly the present issue (and mainly the royalty system) in large details.